Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права Кафедра публічного управління, адміністрування та права

Кваліфікаційна робота

на тему: **«ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ»**

Виконала:
студентка академічної групи 401ПУ освітньо-професійної програми «Публічне управління та адміністрування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування»
_____ Я. О. Скачко
Науковий керівник:
Професор кафедри публічного управління, адміністрування та права, доктор наук з державного управління, професор
_____ М . І . Лахижа

Полтава – 2026 рік

Бібліографічний опис та анотація кваліфікаційної роботи

Бібліографічний опис: Скачко Яна Олександрівна. Організаційно-правові засади діяльності органів юстиції в системі публічного управління в Україні. Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування». Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права. Кафедра публічного управління, адміністрування та права. Науковий керівник: Лахижа Микола Іванович, професор кафедри публічного управління, адміністрування та права,

доктор наук з державного управління, професор. Полтава. 2026 рік.

Зміст роботи: робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Анотація. У кваліфікаційній роботі розкрито сутність та місце органів юстиції в системі публічного управління; охарактеризовано організаційно-правові основи їх діяльності, а також визначено основні принципи та функції органів юстиції; проаналізовано систему органів юстиції України; досліджено особливості функціонування та сучасні напрями реформування органів юстиції України в умовах євроінтеграції; обґрунтовано напрями оптимізації нормативно-правового та організаційного забезпечення діяльності органів юстиції; визначено перспективи модернізації та підвищення ефективності діяльності органів юстиції.

Ключові слова: органи юстиції, публічне управління, Міністерство юстиції України, організаційно-правові засади, державна правова політика, державна реєстрація, виконавча служба, цифровізація, євроінтеграція, модернізація.

ЗМІСТ

ВСТУП……. 5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ…… 8
1.1. Сутність та місце органів юстиції в системі публічного управління в Україні…….. 8
1.2. Організаційно-правові основи діяльності органів юстиції…….. 16
1.3. Принципи та функції органів юстиції в Україні…… 23
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ…….. 31
2.1. Система органів юстиції України та їх повноваження…… 31
2.2. Особливості функціонування та сучасні напрями реформування органів юстиції України в умовах євроінтеграції…… 41
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ…….. 52
3.1. Оптимізація нормативно-правового та організаційного забезпечення діяльності органів юстиції……. 52
3.2. Перспективи модернізації та підвищення ефективності діяльності органів юстиції…….. 59
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ…… 66
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ…….. 68
ДОДАТКИ…… 75

ВСТУП

Україна роками розвивається, як демократична та правова держава, що зумовлює необхідність підвищення ефективності функціонування системи публічного управління, тож у цьому контексті особливого значення набуває діяльність органів юстиції, які відіграють ключову роль у забезпеченні реалізації державної правової політики, захисті прав і свобод людини та громадянина, а також у формуванні правової культури суспільства. Органи юстиції виступають важливим інститутом державного управління, що забезпечує реалізацію законності, правопорядку та стабільності правової системи. В процесі реформування державного управління та впровадження європейських стандартів особливої актуальності набуває дослідження організаційно-правових засад їх діяльності, визначення проблем функціонування та пошук ефективних шляхів їх удосконалення.

Актуальність теми дослідження зумовлюється сучасними процесами трансформації системи публічного управління в Україні, що супроводжуються реформуванням державних інституцій, зокрема органів юстиції. В умовах побудови правової держави та інтеграції до європейського правового простору особливого значення набуває забезпечення ефективної, прозорої та підзвітної діяльності органів юстиції. Важливість дослідження організаційно-правових засад діяльності органів юстиції обумовлюється їх ключовою роллю у реалізації державної правової політики, забезпеченні доступу до правосуддя, захисті прав і свобод людини та громадянина, а також у впровадженні принципу верховенства права. На сучасному етапі розвитку постерігається низка проблем, які є тіснопов’язаними із недосконалістю нормативно-правового забезпечення, організаційними недоліками функціонування системи органів юстиції, а також потребою адаптації їх діяльності до стандартів Європейського Союзу. Необхідність комплексного дослідження організаційно-правових засад діяльності органів юстиції, визначення основних проблем їх функціонування та обґрунтування напрямів удосконалення зумовлює актуальність обраної теми.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування організаційно-правових засад діяльності органів юстиції в системі публічного управління в Україні та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів їх функціонування в умовах сучасних трансформацій державного управління.

Завдання. Відповідно до поставленої мети, в роботі визначено такі завдання дослідження:

– розкрити сутність та місце органів юстиції в системі публічного управління в Україні;

– визначити організаційно-правові основи діяльності органів юстиції ;

– дослідити принципи та функції органів юстиції в Україні ;

– проаналізувати систему органів юстиції України та їх основні повноваження;

– оцінити особливості функціонування органів юстиції на загальнодержавному та регіональному рівнях;

– дослідити сучасний стан реформування та євроінтеграційні процеси у сфері діяльності органів юстиції;

– виявити основні напрямки удосконалення організаційної підтримки діяльності органів юстиції;

– обґрунтувати напрями розвитку нормативно-правової бази функціонування органів юстиції;

– спрогнозувати перспективи модернізації та підвищення ефективності діяльності органів юстиції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі діяльності органів юстиції в системі публічного управління в Україні.

Предметом дослідження є організаційно-правові засади діяльності органів юстиції в системі публічного управління в Україні.

Методи дослідження. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання. У процесі дослідження використано наступні методи: діалектичний для пізнання сутності діяльності органів юстиції та їх розвитку, системний для аналізу структури

органів юстиції як складової системи публічного управління, порівняльний для зіставлення вітчизняного та зарубіжного досвіду, статистичний для обробки та аналізу відповідних даних, а також інші методи, що забезпечили комплексність і об’єктивність дослідження.

Наукову базу дослідження становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі публічного управління, адміністративного права та державного управління, в яких розкрито теоретичні та практичні аспекти діяльності органів юстиції. У роботі використано наукові підходи до визначення сутності публічного управління, організаційно-правових засад функціонування державних органів, а також механізмів реалізації державної правової політики.

Нормативно-правову базу дослідження становлять Конституція України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють діяльність органів юстиції, а також міжнародно-правові акти та документи Європейського Союзу у сфері правосуддя та публічного управління.

Інформаційною базою дослідження є офіційні статистичні дані, аналітичні матеріали органів державної влади, зокрема Міністерства юстиції України, а також результати наукових досліджень, опубліковані у фахових виданнях.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

1.1. Сутність та місце органів юстиції в системі публічного управління в Україні

На сучасному етапі розвитку правової держави важливе значення має ефективне функціонування органів публічного управління, серед яких особливе місце посідають органи юстиції, так як їхня діяльність спрямована на процес підтрики реалізації державної правової політики, захист прав і свобод громадян, а також на формування належного правового середовища в державі. Органи юстиції є невід'ємною складовою системи публічного управління, оскільки виконують широкий спектр функцій, пов'язаних із правовим регулюванням суспільних відносин, державною реєстрацією, нотаріальною діяльністю, виконанням судових рішень та наданням адміністративних послуг у сфері права. Діяльність таких органів забезпечує взаємозв'язок між державою та громадянами у сфері реалізації правових норм.

Мерза О. І. зазначає, що юстиція багатоаспектним поняттям, яке співвідноситься з різними видами судочинства [37, с. 58-64] (рис. 1.1):

Рис. 1.1 – Застосування терміну «юстиція» до окремих видів судочинства (розроблено автором на основі [37, с. 58-64])

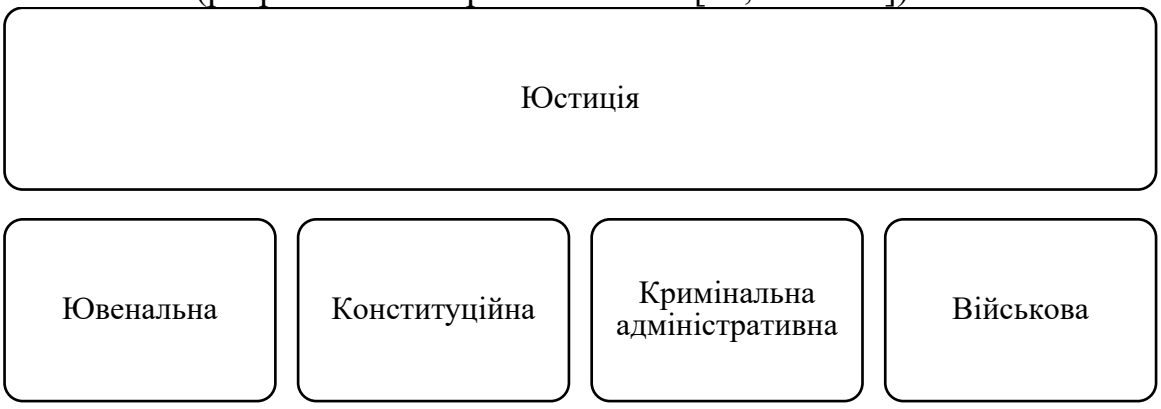

Юстиція є багатоаспектним поняттям, що охоплює різні напрями здійснення правосуддя та правозастосовної діяльності держави. Доцільно зазначити, що юстиція співвідноситься з різними видами судочинства та формами реалізації правової політики, залежно від сфери суспільних відносин.

Ювенальна юстиція спрямована на розгляд справ за участю неповнолітніх та забезпечення їх прав і законних інтересів. Конституційна юстиція забезпечує контроль за відповідністю законів та інших нормативно-правових актів Конституції України. Кримінальна юстиція охоплює діяльність щодо розслідування та розгляду кримінальних правопорушень і притягнення винних до відповідальності. Адміністративна юстиція, пов'язана з вирішенням публічно-правових спорів між громадянами та органами державної влади. Військова юстиція функціонує у сфері правового забезпечення діяльності Збройних Сил та інших військових формувань. Юстиція є досить складним правовим явище, що виступає важливим елементом системи публічного управління, забезпечуючи реалізацію принципу верховенства права та захист прав і свобод людини.

Органи юстиції – це органи виконавчої влади, які забезпечують здійснення правової політики в державі, захист прав і законних інтересів громадян, підприємств, установ та організацій [29, с. 23]. Сутність органів юстиції полягає у здійсненні управлінської діяльності, спрямованої на реалізацію правової політики держави, координацію правозастосовної практики та гарантування законності у діяльності органів влади, підприємств, установ і організацій. До органів юстиції в Україні належать державні органи та установи, які забезпечують реалізацію державної правової політики, організацію правової роботи, а також функціонування окремих сфер правовідносин [41], [24]. Органи юстиції виступають важливим інструментом формування правової держави та розвитку демократичного суспільства.

Місце органів юстиції в системі публічного управління визначається їх функціональним призначенням, яке полягає у забезпеченні реалізації державної політики у сфері юстиції, а також у координації діяльності інших органів у правовій сфері. Важливою є і взаємодія з іншими органами виконавчої влади,

судовою системою, органами місцевого самоврядування та іншими суб'єктами публічного управління.

Міжнародний досвід свідчить, що одним із основних суб'єктів нормотворчої діяльності в розвинутих демократичних країнах є міністерство юстиції [50]. Саме на цей орган покладається важлива роль у підготовці, експертизі та систематизації нормативно-правових актів, забезпеченні їх відповідності конституційним принципам, а також узгодженості із чинним законодавством. У багатьох країнах міністерства юстиції здійснюють правову експертизу проєктів нормативно-правових актів, координують нормотворчу діяльність інших органів виконавчої влади, а також беруть участь у формуванні державної правової політики. Такий підхід сприяє підвищенню якості законодавства, забезпеченню принципу верховенства права та ефективності функціонування правової системи в цілому.

В Україні функції одного з ключових суб'єктів нормотворчої діяльності також покладені на Міністерство юстиції України. Цей орган виконавчої влади забезпечує формування та реалізацію державної правової політики, бере участь у підготовці проєктів нормативно-правових актів, а також здійснює їх правову експертизу. Міністерство юстиції України відіграє важливу роль у забезпеченні якості законодавства, зокрема шляхом перевірки відповідності проєктів нормативно-правових актів Конституції України, міжнародним зобов'язанням держави та принципам правової визначеності, воно також здійснює державну реєстрацію нормативно-правових актів, що приймаються іншими органами виконавчої влади, що є важливим механізмом контролю за законністю їх прийняття. Міністерство юстиції України є центральним органом виконавчої влади, наділеним спеціальними повноваженнями у сфері правотворчості. Його контрольні та регулюючі функції спрямовані на забезпечення законності, ефективності та якості нормативно-правових актів, які розробляються державними органами [43].

В умовах реформування системи публічного управління та євроінтеграційних процесів роль Міністерства юстиції України у нормотворчій

діяльності поступово зростає, що потребує подальшого вдосконалення його організаційно-правових засад та підвищення ефективності функціонування.

До системи органів юстиції в Україні належить сукупність державних органів та установ, діяльність яких спрямована на реалізацію державної правової політики, гарантування цілковитої законності, правопорядку та захисту прав і свобод людини. Як зазначають науковці [52], [39], структура органів юстиції є багаторівневою та включає як центральні, так і територіальні елементи.

До органів юстиції в Україні належать (рис.1.2):

Рис. 1.2 – Органи юстиції в Україні
(розроблено автором на основі [26, 39, 20, 55)

- Міністерство юстиції України як центральний орган виконавчої влади, що формує та реалізує державну правову політику [26].
- Територіальні органи юстиції, які забезпечують реалізацію повноважень Міністерства юстиції на регіональному рівні [39]
- Органи державної виконавчої служби, що здійснюють примусове виконання судових рішень
- Органи державної реєстрації актів цивільного стану (РАЦС)
- Суб'єкти державної реєстрації прав на нерухоме майно та юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців і громадських формувань [20]
- Установи та організації, що належать до сфери управління Міністерства юстиції України (зокрема, державні нотаріальні контори, експертні установи тощо)
- Елементи військової юстиції, включаючи інститути військової прокуратури, що забезпечують правопорядок у військовій сфері [55]

Система органів юстиції в Україні охоплює широкий спектр інституцій, які виконують різноманітні функції у сфері правового забезпечення держави, а їх взаємодія покликана забезпечувати цілісність правової системи, а також ефективність реалізації державної політики та належний рівень захисту прав і свобод громадян [41].

Міністерство юстиції України здійснює комплексне нормативно-правове, методичне та організаційне забезпечення експертної діяльності, воно визначає

порядок проведення правової експертизи нормативно-правових актів, розробляє відповідні методичні рекомендації та координує діяльність суб'єктів, залучених до експертного опрацювання документів [49]. Важливою складовою цієї діяльності є задоволення потреб щодо єдності підходів до оцінки якості нормативно-правових актів, їх відповідності Конституції України, чинному законодавству та міжнародним стандартам, що сприяє підвищенню рівня обґрунтованості управлінських рішень і зміцненню правової системи держави в цілому.

У перший день воєнного стану в Україні 24.02.2022 було призупинено функціонування єдиних та державних реєстрів, держателем яких є Міністерство юстиції України, у тому числі Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань [20]. Такі заходи були зумовлені необхідністю гарантування надання захисту інформації, запобігання несанкціонованому доступу та збереження цілісності державних інформаційних ресурсів в умовах збройної агресії, що призвело до тимчасових обмежень у здійсненні реєстраційних дій і це вплинуло на функціонування господарських відносин і реалізацію прав громадян. У подальшому функціонування реєстрів поступово відновлювалося з урахуванням безпекових ризиків та необхідності гарантувати стабільність роботи державних інституцій.

Органи юстиції в Україні є важливою складовою системи публічного управління, забезпечуючи реалізацію державної правової політики, захист прав і свобод людини, а також функціонування правової системи держави. Діяльність охоплює широкий спектр напрямів, який починається від нормотворчості та правової експертизи та тягнеться до організації виконання судових рішень і ведення державних реєстрів. Органи юстиції формують цілісну систему, що взаємодіє з іншими інститутами державної влади та відіграє ключову роль у процесах державотворення та реформування правової системи [52], [41].

До основних характеристик та напрямів діяльності органів юстиції в Україні належать (рис.1.3):

Рис. 1.3 – Діяльність органів юстиції в Україні
(розроблено автором на основі [26, 52, 39, 20, 54, 41])

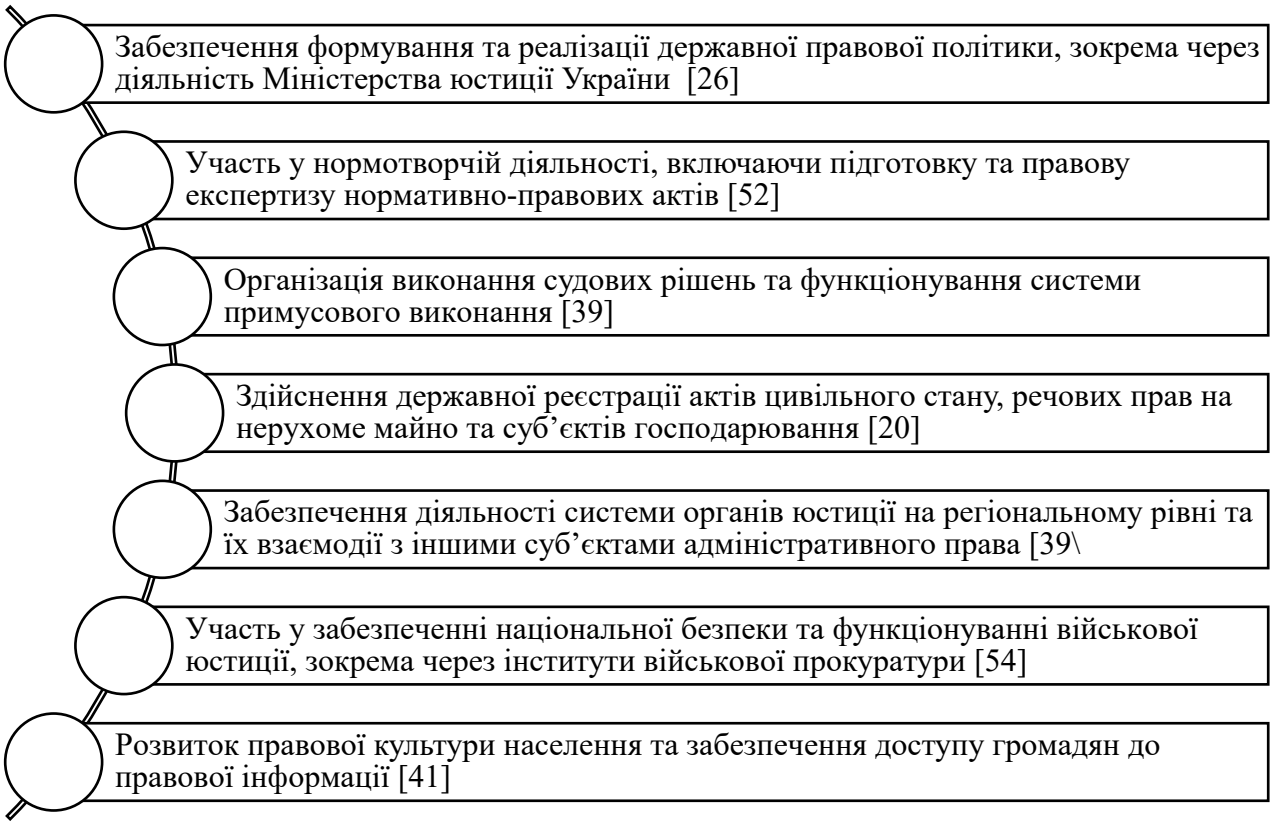

Органи юстиції в Україні є багатофункціональним інститутом, який забезпечує стабільність правової системи та ефективність публічного управління. Діяльність органів юстиції має комплексний характер і спрямована на реалізацію принципу верховенства права, захист прав громадян та адаптацію національної правової системи до сучасних викликів, зокрема в умовах воєнного стану та євроінтеграційних процесів. На практиці ефективність діяльності органів юстиції значною мірою залежить від рівня координації між центральними та територіальними органами. Особливо це проявляється під час реалізації державних реєстраційних процедур та виконання судових рішень.

Органи юстиції посідають важливе місце в системі публічного управління України, виступаючи ключовим інститутом реалізації державної правової політики, так як їх діяльність спрямована на забезпечення верховенства права, законності, правопорядку та захисту прав і свобод людини, що є фундаментальними засадами функціонування демократичної держави. У системі

публічного управління органи юстиції виконують інтегруючу функцію, оскільки забезпечують взаємодію між різними гілками влади та інституціями держави та беруть участь у нормотворчій діяльності, здійснюють правову експертизу нормативно-правових актів, організовують виконання судових рішень, а також забезпечують функціонування державних реєстрів і правову інфраструктуру держави [52].

Особливе значення органів юстиції полягає в їх ролі як суб'єктів адміністративного права, що реалізують управлінські функції як на центральному, так і на регіональному рівнях. Територіальні органи юстиції забезпечують практичне втілення державної політики у відповідних регіонах, сприяючи ефективності управлінських процесів і доступності правових послуг для населення [39]. Органи юстиції також відіграють провідну роль у системі забезпечення прав людини, оскільки через свою діяльність сприяють реалізації та захисту конституційних прав громадян, а також забезпечують дотримання міжнародних стандартів у правовій сфері [25].

Органи юстиції є невід'ємною частиною системи публічного управління, які забезпечують її правову основу, стабільність та ефективність функціонування, виступаючи гарантом реалізації принципу верховенства права в Україні. Правове регулювання діяльності органів юстиції в Україні є складною та багаторівневою системою, що охоплює норми конституційного, адміністративного та інших галузей права, воно визначає правовий статус органів юстиції, їх структуру, повноваження, порядок функціонування та взаємодію з іншими суб'єктами публічного управління. Сфера юстиції має комплексний характер і поєднує як управлінські, так і правозастосовні функції [8].

Основу правового регулювання становлять Конституція України, закони та підзаконні нормативно-правові акти, що визначають діяльність Міністерства юстиції України та підпорядкованих йому органів. Важливе місце у цій системі займає нормотворча діяльність Міністерства юстиції, яке бере участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, здійснює їх правову експертизу та забезпечує систематизацію законодавства [18].

Окремим напрямом правового регулювання є діяльність органів державної виконавчої служби, яка базується на спеціальному законодавстві та спрямована на примусове виконання судових рішень. Ефективність функціонування цієї сфери значною мірою залежить від чіткості правового регулювання процедур виконавчого провадження та визначення повноважень відповідних органів [11]. Досить важливою складовою системи правового регулювання є також історичний розвиток органів юстиції, зокрема військової юстиції, яка має свої особливості правового забезпечення. Досвід діяльності органів військової юстиції в різні історичні періоди, зокрема за часів Центральної Ради, свідчить про значення належного нормативного закріплення їх статусу та функцій [19]. Правове регулювання органів юстиції в Україні є важливою передумовою їх ефективного функціонування, оскільки забезпечує визначеність правового статусу, узгодженість діяльності та відповідність сучасним вимогам розвитку публічного управління і правової держави.

Органи юстиції в Україні виступають незамінним механізмом в системі публічного управління, що забезпечує реалізацію державної правової політики, дотримання принципу верховенства права та захист прав і свобод людини, а їх сутність полягає у поєднанні управлінських, правозастосовних і нормотворчих функцій, що надає їм комплексного характеру та визначає їх особливе місце серед інших державних інституцій. Місце органів юстиції в системі публічного управління визначається їх здатністю забезпечувати правову основу функціонування держави, координувати правові процеси та сприяти взаємодії між різними гілками влади, тож вони виступають важливим інструментом забезпечення законності, стабільності правової системи та ефективності державного управління як на центральному, так і на регіональному рівнях.

1.2. Організаційно-правові основи діяльності органів юстиції

Організаційно-правові основи діяльності органів юстиції є ключовим елементом їх ефективного функціонування в системі публічного управління України, так як вони визначають структуру органів юстиції, порядок їх утворення, компетенцію, форми та методи діяльності, а також механізми взаємодії з іншими органами державної влади. Сучасний стан розвитку органів юстиції зумовлений процесами реформування державного управління, євроінтеграційними прагненнями України та необхідністю надання високого рівня правового регулювання суспільних відносин. У такому розрізі важливим стає питатання вдосконалення нормативно-правової бази та організаційних механізмів діяльності органів юстиції, що сприяє підвищенню їх ефективності та відповідності принципам верховенства права.

Важливим вектором діяльності органів юстиції, зокрема Міністерства юстиції України, є інформаційно-аналітичне забезпечення, яке виступає одним із ключових механізмів інституційного зміцнення гарантій прав людини. Така діяльність передбачає збір, обробку та аналіз правової інформації, що використовується для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та вдосконалення правової політики держави.

Як зазначає Красногор О. В., інформаційно-аналітична діяльність Міністерства юстиції України сприяє підвищенню ефективності функціонування органів юстиції, забезпеченню прозорості їх діяльності та посиленню захисту прав і свобод громадян [26]. У цьому контексті вона виступає важливим інструментом адаптації національної правової системи до сучасних викликів та європейських стандартів. На практиці ефективність інформаційно-аналітичної діяльності залежить не лише від технічного забезпечення, а й від здатності органів юстиції оперативно реагувати на зміни у правовій сфері. Особливо актуальним це стало після початку повномасштабної війни, коли виникла потреба швидкого оновлення реєстрів та координації роботи державних сервісів. У результаті інформаційно-аналітична діяльність Міністерства юстиції України

стає не лише інструментом внутрішньої оптимізації, а й важливим чинником міжнародної правової співпраці, що підсилює позиції України у процесі європейської інтеграції.

Інформаційно-аналітична діяльність Міністерства юстиції України набуває системного характеру, перетворюючись на ключовий механізм модернізації правової політики, вона не лише забезпечує оперативне реагування на внутрішні та зовнішні виклики, а й створює підґрунтя для формування довгострокових стратегій розвитку правової системи. Завдяки комплексному збору та аналізу даних органи юстиції отримують можливість підвищувати якість управлінських рішень. Органи юстиції мають можливості для мінімізації корупційних ризиків та впровадження інноваційних інструментів правового регулювання. У загальній перспективі така діяльність може стати основою для створення інтегрованої цифрової екосистеми правосуддя, яка забезпечить відкритість, доступність та ефективність правових послуг для громадян і бізнесу. Але, в той же час, процес цифровізації системи юстиції супроводжується низкою проблем, серед яких такі як: недостатній рівень кіберзахисту окремих державних ресурсів та складність доступу до електронних сервісів для населення в окремих регіонах України

Організаційно-правові засади функціонування органів юстиції в Україні охоплюють систему нормативних приписів і управлінських механізмів, що визначають порядок їх діяльності, структуру та взаємодію з іншими інституціями публічної влади. Організаційно-правові засади формуються під впливом реформ у сфері державного управління та спрямовані на гарантування доступності правових послуг, ефективності правозастосування та гарантування прав громадян.

Як зазначає Мерза О. І., організаційно-правові засади державного управління у сфері юстиції є комплексною системою, що поєднує нормативно-правове регулювання, інституційну структуру та управлінські процедури, спрямовані на реалізацію державної політики у правовій сфері, що дозволяє забезпечити узгодженість діяльності різних елементів системи юстиції та підвищити ефективність її функціонування [38]. Організаційно-правові засади

державного управління у сфері юстиції можна розглядати як багаторівневу систему, де нормативно-правове регулювання визначає загальні правила та стандарти, інституційна структура забезпечує їх реалізацію через відповідні органи та установи, а управлінські процедури формують механізми практичного втілення державної політики. Така система функціонує на принципах верховенства права, прозорості та підзвітності, що дозволяє не лише узгоджувати діяльність різних елементів юстиції, а й забезпечувати її ефективність у довгостроковій перспективі. Система створює умови для інтеграції української правової системи у європейський правовий простір, сприяє зміцненню інституційної спроможності держави та підвищенню рівня довіри громадян до органів юстиції.

У стратегічному вимірі такі засади стають фундаментом для модернізації правової політики, впровадження цифрових інструментів управління та формування єдиної екосистеми правосуддя, яка відповідає сучасним викликам і міжнародним стандартам. Важливим елементом організаційної структури є також координаційні механізми у сфері надання правової допомоги. Зокрема, як підкреслює Шовкун А. А., діяльність Координаційного центру з надання правової допомоги має чітке організаційно-правове забезпечення, що дозволяє ефективно реалізовувати право громадян на безоплатну правову допомогу та забезпечувати доступ до правосуддя [56].

Діяльність Координаційного центру з надання правової допомоги можна розглядати як практичне втілення організаційно-правових засад функціонування системи юстиції, яка забезпечує реальну можливість громадян реалізувати своє конституційне право на правову допомогу, що є ключовим елементом доступу до правосуддя та утвердження принципу верховенства права. Організаційно-правове забезпечення цієї діяльності створює умови для стабільності правової системи, адже чітко визначені процедури, нормативна база та інституційна структура дозволяють координувати роботу різних суб’єктів у сфері юстиції, що сприяє підвищенню якості державного управління, формуванню довіри громадян до правових інститутів та зміцненню соціальної справедливості, однак

рівень суспільної довіри до органів юстиції значною мірою залежить від практичної ефективності їх діяльності, швидкості надання послуг та прозорості ухвалення управлінських рішень.

Система органів юстиції в Україні є складною багаторівневою інституційною структурою, яка охоплює різні напрями правового, організаційного та управлінського забезпечення функціонування держави. У науковій літературі підкреслюється, що органи юстиції виконують інтеграційну роль у системі публічного управління, поєднуючи нормотворчі, правозастосовні та сервісні функції [37], [29].

Сучасний розвиток органів юстиції характеризується розширенням їх функціонального призначення, цифровізацією процесів, посиленням ролі правової експертизи та міжнародної співпраці [25], [35]. Досить важливим виступає аналіз їх структурних елементів, що дозволяє комплексно оцінити місце органів юстиції в системі державного управління України (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Основні складові системи органів юстиції України (розроблено автором на основі [43,18, 39, 51, 11, 20, 56])

Елемент системи органів юстиції	Основні функції
Міністерство юстиції України	Формування та реалізація державної правової політики, нормотворча діяльність, правова експертиза
Територіальні органи юстиції	Реалізація державної політики на регіональному рівні
Органи державної виконавчої служби	Примусове виконання судових рішень
Система державної реєстрації (РАЦС, реєстри прав, ЄДР)	Реєстраційні та облікові функції
Органи кримінальної та військової юстиції	Забезпечення правопорядку у кримінальній та військовій сферах
Судово-експертні установи Мін'юсту	Проведення експертиз у правовій та судовій сферах
Координаційний центр з надання правової допомоги	Забезпечення доступу до безоплатної правової допомоги
Інформаційно-аналітичні підрозділи	Аналітичне забезпечення управлінських рішень
Державне бюро розслідувань (в системі суміжних органів)	Розслідування тяжких правопорушень

Аналіз структури системи органів юстиції свідчить про її комплексний характер, оскільки вона охоплює не лише правозастосовні, а й сервісні, контрольні та аналітичні функції, що демонструє поступовий перехід системи юстиції від суто адміністративної моделі до більш сервісно орієнтованого підходу.

Система органів юстиції в Україні є багатокомпонентною та охоплює широкий спектр інституцій, кожна з яких виконує специфічні функції у сфері правового забезпечення держави, а її структура поєднує як центральні, так і територіальні органи, а також спеціалізовані установи, що забезпечують реалізацію правової політики, виконання судових рішень, функціонування реєстрів та надання правової допомоги [29]. Комплексність цієї системи підтверджує її ключову роль у забезпеченні ефективного публічного управління, захисту прав людини та зміцненні принципу верховенства права в Україні.

Система органів юстиції в Україні має ієрархічну структуру, у якій ключове місце займають центральні та територіальні органи, що забезпечують реалізацію державної правової політики на різних рівнях управління. До основних елементів системи органів юстиції належать:

– Міністерство юстиції України;

– територіальні органи юстиції.

Міністерство юстиції України виступає центральним органом виконавчої влади, який формує та реалізує державну правову політику, координує діяльність підпорядкованих структур, здійснює нормативно-правове забезпечення, правову експертизу та організацію роботи у сфері юстиції.

Територіальні органи юстиції забезпечують практичну реалізацію повноважень Міністерства юстиції на регіональному рівні, виконуючи функції з надання правових послуг, державної реєстрації та організації правозастосовної діяльності на місцях. Взаємодія центрального та територіальних рівнів органів юстиції забезпечує цілісність системи, її ефективне функціонування та наближення правових послуг до громадян.

Система органів юстиції в Україні охоплює не лише центральні та територіальні органи, але й спеціалізовані інституції, які забезпечують реалізацію окремих функцій у сфері правозастосування та державного управління. До таких елементів належать:

– органи державної виконавчої служби;

– система державної реєстрації (РАЦС, Державний реєстр речових прав на нерухоме майно, Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань).

Органи державної виконавчої служби здійснюють примусове виконання рішень судів та інших органів, що є завершальним етапом механізму захисту прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб, а їх діяльність забезпечує реальне виконання судових рішень і є цінною складовою принципу невідворотності правових наслідків.

Система державної реєстрації, виконує функції обліку та юридичного закріплення важливих правових фактів, вона забезпечує офіційне підтвердження цивільного стану осіб, реєстрацію речових прав на майно та фіксацію даних про юридичних осіб і підприємців, що є основою правової визначеності в суспільстві [34]. Зазначені інституції відіграють ключову роль у забезпеченні ефективного функціонування системи органів юстиції, гарантують реалізацію прав громадян та стабільність правових відносин у державі.

Система органів юстиції в Україні включає також спеціалізовані інституції, діяльність яких спрямована на забезпечення правосуддя, правопорядку та доступу громадян до правової допомоги. Ці органи виконують важливі функції у сфері захисту прав людини та функціонування правової системи держави, тож до таких елементів належать:

– органи кримінальної та військової юстиції;

– судово-експертні установи Міністерства юстиції України;

– Координаційний центр з надання правової допомоги.

Органи кримінальної та військової юстиції забезпечують реалізацію правосуддя у відповідних сферах, включаючи розслідування кримінальних

правопорушень, підтримання публічного обвинувачення та забезпечення правопорядку у військових формуваннях, а їх розвиток є незамінною складовою зміцнення правової системи та адаптації до сучасних викликів безпеки держави [50], [54].

Судово-експертні установи Міністерства юстиції України здійснюють проведення судових експертиз, які мають ключове значення для встановлення об’єктивних обставин у судових та досудових процесах. Їх діяльність регламентується спеціальним законодавством та забезпечує науково обґрунтовану основу правозастосування [49]. На практиці результати судових експертиз часто мають вирішальне значення під час розгляду кримінальних та цивільних справ, оскільки саме вони дозволяють об’єктивно встановити фактичні обставини правопорушення або спору.

Координаційний центр з надання правової допомоги забезпечує реалізацію права громадян на безоплатну правову допомогу, координує діяльність відповідних установ та сприяє доступу населення до правосуддя, що є вагомою складовою гарантій прав людини [56].

Сучасна система органів юстиції в Україні включає також інституції забезпечувального та правоохоронного характеру, які відіграють важливу роль у підвищенні ефективності публічного управління, аналітичному супроводі управлінських рішень та забезпеченні законності у діяльності державних органів. До таких елементів належать:

– інформаційно-аналітичні підрозділи;

– Державне бюро розслідувань (як суміжний орган у системі правоохоронних інституцій).

Інформаційно-аналітичні підрозділи забезпечують збір, обробку та аналіз правової інформації, що використовується для прийняття управлінських рішень, удосконалення законодавства та підвищення ефективності діяльності органів юстиції. Інформаційно-аналітична діяльність є важливим механізмом інституційного зміцнення системи захисту прав людини та підвищення якості державного управління [25].

Державне бюро розслідувань функціонує як правоохоронний орган, що здійснює досудове розслідування злочинів, вчинених високопосадовцями, правоохоронцями та іншими спеціально визначеними суб'єктами, а його діяльність має високу вагу для забезпечення принципу невідворотності відповідальності та зміцнення законності в державі [17]. Зазначені інституції доповнюють систему органів юстиції та суміжних правоохоронних органів, забезпечуючи її аналітичну підтримку, контрольні функції та ефективність реалізації державної правової політики. В наші дні умовах спостерігається посилення значення правового та організаційного регулювання їх діяльності, що допомагає поступово поліпшити функціонування системи юстиції. Удосконалення організаційно-правових засад є важливою передумовою підвищення ефективності функціонування системи органів юстиції та зміцнення принципу верховенства права в Україні.

1.3. Принципи та функції органів юстиції в Україні

Принципи та функції органів юстиції в Україні становлять теоретико-правову основу їх діяльності та визначають зміст, напрями й межі реалізації повноважень у системі публічного управління, вони ж і відображають сутність органів юстиції як інституції, що забезпечує реалізацію державної правової політики, дотримання законності та захист прав і свобод людини. Принципи діяльності органів юстиції є базовими засадами їх функціонування, які забезпечують ефективність, системність та узгодженість управлінських процесів, а також гарантують відповідність діяльності вимогам верховенства права. Що ж до функції органів юстиції, то вони відображають основні напрями їх практичної діяльності, спрямовані на реалізацію завдань держави у правовій сфері.

Принципи діяльності органів юстиції в Україні є основоположними засадами, що визначають характер, зміст і спрямованість їх функціонування у системі публічного управління, вони формуються на основі загальних принципів

права, адміністративного судочинства та надання адміністративних послуг, що забезпечує комплексний характер діяльності органів юстиції.

Серед основних принципів діяльності органів юстиції доцільно виокремити такі:

– принцип верховенства права, який передбачає пріоритет прав і свобод людини та їх гарантований захист [21];

– принцип законності, що забезпечує здійснення діяльності органів юстиції виключно в межах чинного законодавства;

– принцип доступності правових послуг, який передбачає забезпечення рівного доступу громадян до адміністративних і правових послуг [40];

– принцип відкритості та прозорості діяльності, що сприяє підвищенню довіри суспільства до органів юстиції;

– принцип професіоналізму та компетентності, який вимагає належного рівня підготовки працівників органів юстиції;

– принцип гуманізму, що особливо проявляється у сфері ювенальної юстиції та спрямований на захист прав вразливих категорій населення [14];

– принцип ефективності, який передбачає досягнення максимального результату при оптимальному використанні ресурсів.

Принципи діяльності органів юстиції формують основу їх функціонування, забезпечують узгодженість управлінських процесів та сприяють реалізації державної правової політики відповідно до сучасних вимог розвитку правової держави. На нашу думку, дотримання принципів відкритості та прозорості є однією з ключових умов підвищення довіри громадян до органів юстиції, особливо в умовах реформування системи публічного управління.

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить, що принципи діяльності органів юстиції мають універсальний характер і базуються на загальновизнаних демократичних цінностях. Як зазначає Предместніков О. Г., у більшості розвинутих країн діяльність органів юстиції ґрунтується на принципах верховенства права, незалежності, ефективності та орієнтації на захист прав людини [45]. Важливими є принципи доступності правових послуг, відкритості

діяльності та належного управління, які забезпечують довіру громадян до державних інституцій. Зарубіжна практика також підкреслює значення цифровізації та інновацій у діяльності органів юстиції, що сприяє підвищенню якості правових послуг та ефективності управлінських процесів. Урахування зарубіжного досвіду дозволяє вдосконалити систему принципів діяльності органів юстиції в Україні та адаптувати її до сучасних європейських стандартів.

Важливим джерелом формування принципів діяльності органів юстиції є й принципи адміністративного судочинства, які й визначають стандарти здійснення правосуддя у публічно-правових відносинах. Як зазначає автор Бояринцева М., до таких принципів належать законність, рівність усіх учасників перед законом і судом, змагальність сторін, гласність та відкритість судового процесу, а також обґрунтованість і справедливість судових рішень [12]. Принципи мають безпосередній вплив саме на діяльність органів юстиції, оскільки забезпечують орієнтацію їх функціонування на дотримання прав людини, прозорість управлінських процесів та підвищення довіри суспільства до державних інституцій. Принципи також активно сприяють формуванню єдиних стандартів правозастосування та узгодженості діяльності органів публічної влади. Принципи адміністративного судочинства виступають важливим орієнтиром для діяльності органів юстиції та є невід’ємною складовою їх організаційно-правових засад.

Окрему увагу слід приділити принципам, що реалізуються у сфері ювенальної юстиції, яка є важливою складовою системи органів юстиції. Як зазначає [48], становлення ювенальної юстиції в Україні супроводжується утвердженням принципів пріоритету інтересів дитини, гуманізму, індивідуального підходу та забезпечення правового захисту неповнолітніх. Зазначені принципи мають високе значення для діяльності органів юстиції, оскільки вони сприяють формуванню соціально орієнтованої правової політики та забезпечують належний рівень захисту найбільш вразливих категорій населення, а їх впровадження відповідає сучасним міжнародним стандартам у сфері прав людини та прав дитини. Принципи ювенальної юстиції доповнюють

загальну систему принципів діяльності органів юстиції, підсилюючи її гуманістичну спрямованість та соціальну значущість.

Актуальності для формування принципів діяльності органів юстиції мають також засади адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів [15], до таких принципів відносить наступні: належать законність, обґрунтованість управлінських рішень, відповідальність органів влади перед суспільством, а також забезпечення прав і свобод людини. Зазначені принципи безпосередньо впливають на діяльність органів юстиції, оскільки визначають вимоги до їх функціонування як суб'єктів публічного управління і доцільно додати, що, вони сприяють підвищенню ефективності управлінських процесів, забезпеченню прозорості діяльності та формуванню довіри громадян до державних інституцій.

Гусак А. підкреслює, що до основних принципів ювенальної юстиції належать пріоритет інтересів дитини, гуманізм, індивідуальний підхід до кожного випадку, а також забезпечення соціальної реабілітації неповнолітніх і наведені принципи поширюються на діяльність органів юстиції в цілому, оскільки сприяють формуванню орієнтованої на людину правової політики, забезпечують належний рівень захисту прав і свобод неповнолітніх та відповідають міжнародним стандартам у сфері прав людини, з цього випливає, що принципи ювенальної юстиції є цінним елементом загальної системи принципів діяльності органів юстиції, підсилюючи її соціальну та правозахисну спрямованість [15].

Принципи діяльності органів юстиції в Україні становлять основу їх функціонування та визначають спрямованість реалізації державної правової політики, так як вони формуються під впливом загальноправових засад, принципів адміністративного судочинства, надання адміністративних послуг та спеціалізованих сфер юстиції, зокрема ювенальної (рис. 1.4).

Рис. 1.4 – Принципи органів юстиції в Україні (Розроблено автором на основі [21, 15, 40, 12, 14, 16])

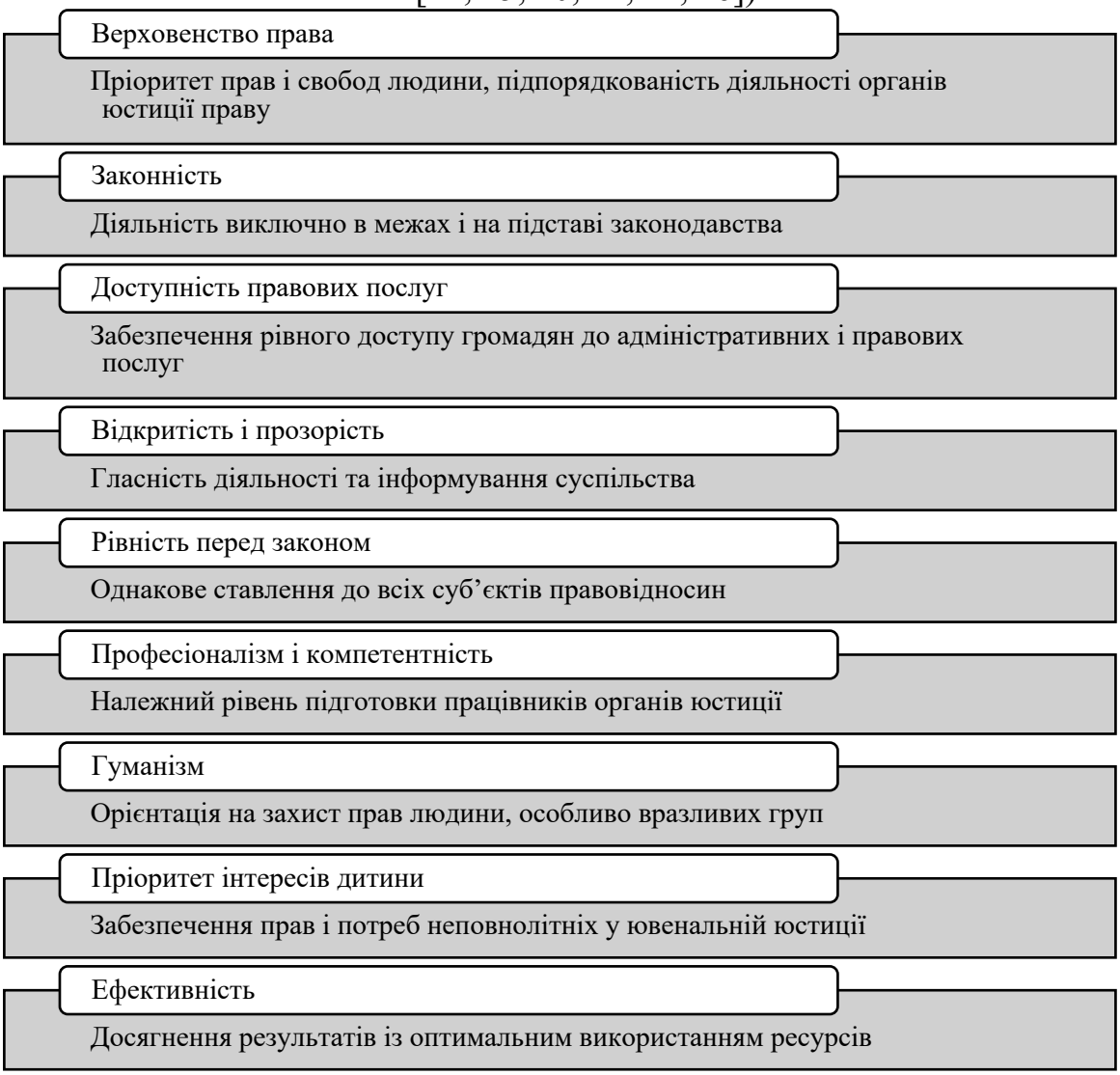

Принципи діяльності органів юстиції в Україні мають комплексний характер і охоплюють як загальноправові, так і спеціальні засади функціонування, а також забезпечують правову визначеність, ефективність управлінських процесів та орієнтацію діяльності органів юстиції на захист прав людини. Узагальнення наукових підходів свідчить, що дотримання цих принципів є необхідною умовою підвищення якості правових послуг, зміцнення довіри громадян до державних інституцій та забезпечення сталого розвитку системи публічного управління в Україні.

Функції органів юстиції в Україні відображають основні напрями їх діяльності та визначають роль у системі публічного управління, вони мають

комплексний характер і спрямовані на забезпечення реалізації державної правової політики, захист прав і свобод людини, а також підтримання законності та правопорядку в державі.

Важливим аспектом визначення функцій органів юстиції є їх роль у процесі державотворення. Олефіренко С. В. підкреслює, що становлення органів юстиції в Україні відбувалося паралельно з формуванням державних інституцій, що зумовило їх багатофункціональний характер та значущість у забезпеченні стабільності правової системи [41]. У цьому ж контексті функції органів юстиції виходять за межі суто правозастосовної діяльності та охоплюють стратегічні напрями розвитку держави, зокрема формування правової політики, забезпечення єдності правового простору та сприяння утвердженню принципу верховенства права. Історичний розвиток органів юстиції підтверджує їх ключову роль у системі публічного управління та визначає сучасні напрями їх функціонування як комплексного інституту державної влади.

Актуальним аспектом дослідження функцій органів юстиції є їх удосконалення підчас сучасних трансформацій державного управління. Козуліна С. у своєму дослідженні підкреслила, що існує низка проблем, пов’язаних із реалізацією повноважень органів Міністерства юстиції України, зокрема недостатня чіткість правового статусу окремих підрозділів, дублювання функцій та потреба в оптимізації організаційної структури [22]. Через цю призму особливої уваги набуває вдосконалення функціонального розподілу повноважень між органами юстиції, підвищення ефективності їх діяльності та адаптація до сучасних викликів, зокрема цифровізації та євроінтеграційних процесів, що сприятиме більш якісній реалізації основних функцій органів юстиції та зміцненню їх ролі в системі публічного управління. Удосконалення правового статусу органів юстиції є важливою передумовою підвищення ефективності виконання ними своїх функцій та забезпечення належного рівня правового регулювання в державі.

Важливе місце для розуміння функцій органів юстиції посідає аналіз їх діяльності на регіональному рівні. Територіальні органи юстиції займають

особливе місце в системі суб'єктів адміністративного права, оскільки забезпечують практичну реалізацію державної правової політики на місцях та виступають зв'язуючою ланкою між центральними органами влади та громадянами [39]. Їх функціонування характеризується наближенням адміністративних та правових послуг до населення, забезпеченням ефективного застосування законодавства та контролем за дотриманням правових норм у регіонах, що дозволяє підвищити доступність правових сервісів і забезпечити оперативність реагування на правові потреби громадян. Ргіональний рівень функціонування органів юстиції є вагомим елементом їх загальної системи, що забезпечує ефективність реалізації функцій у сфері публічного управління.

Органи та підрозділи Міністерства юстиції України відіграють ключову роль у відновленні функціонування правових інститутів, зокрема системи державної реєстрації, нотаріату та інших адміністративно-правових сервісів [32]. Відновлення функціонування правових інститутів спрямоване саме на відновлення правового порядку, забезпечення доступу громадян до адміністративних та правових послуг, а також відновлення роботи органів публічної влади на відповідних територіях. Функції органів юстиції в розрізі воєнного стану набувають стратегічного значення та виходять за межі традиційного правозастосування, а участь органів юстиції у процесах відновлення державності на деокупованих територіях підтверджує їх важливу роль у забезпеченні стабільності правової системи та захисту прав громадян у кризових умовах.

Функції органів юстиції в Україні відображають основні напрями їх діяльності та визначають роль у системі публічного управління, так як мають комплексний характер і охоплюють нормотворчу, правозастосовну, контрольну, сервісну та аналітичну складові. Функції органів юстиції формуються під впливом державотворчих процесів та сучасних викликів, зокрема реформування публічного управління, цифровізації та воєнного стану(табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Функції органів юстиції (розроблено автором на основі [38, 29, 22, 56, 32])

Функція	Зміст функції
Нормотворча	Участь у розробці та експертизі нормативно-правових актів, систематизація законодавства
Правозастосовна	Реалізація норм права через органи виконавчої служби та реєстраційні органи
Контрольна	Перевірка законності у сфері державної реєстрації та виконання рішень
Сервісна	Надання адміністративних і правових послуг населенню (реєстрація, правова допомога)
Інформаційно-аналітична	Збір, обробка та аналіз правової інформації для управлінських рішень
Відновлювальна	Відновлення функцій держави на деокупованих територіях

Функції органів юстиції в Україні мають багатогранний та взаємопов’язаний характер, охоплюючи як традиційні напрями правозастосування, так і сучасні управлінські та відновлювальні завдання. Також вони забезпечують реалізацію державної правової політики, ефективне функціонування правової системи та доступ громадян до правових послуг. Узагальнення наукових підходів свідчить, що розширення функціонального навантаження органів юстиції зумовлене трансформаціями державного управління та необхідністю реагування на сучасні виклики, що підсилює їх роль у системі публічної влади України.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

2.1. Система органів юстиції України та їх повноваження

Система органів юстиції України постає не просто як адміністративна структура, а як жива й багатофункціональна мережа, що забезпечує баланс між державою та громадянином. Система органів юстиції виконує роль своєрідного «моста» між правовою політикою та її практичним втіленням у повсякденному житті суспільства, а її значення полягає у тому, що органи юстиції не лише реалізують державну правову політику, а й формують середовище довіри до держави, адже саме вони гарантують охорону прав і свобод людини, забезпечують доступ до правосуддя та підтримують законність у всіх сферах суспільного життя. Функціонування цієї системи ґрунтується на міцному правовому фундаменті, а саме: Конституції України, спеціальних законах та підзаконних актах, які визначають її структуру, компетенцію та механізми діяльності. Ключовим орієнтиром є принцип верховенства права, що надає діяльності органів юстиції гуманістичного виміру: кожне рішення має бути спрямоване на захист людини, її гідності та прав. Органи юстиції можна розглядати під кутом інституційного гаранта правової стабільності, що поєднує державні інтереси з потребами громадян, забезпечує прозорість управління та сприяє інтеграції України у європейський правовий простір.

До структури системи органів юстиції належать: Міністерство юстиції України, територіальні органи юстиції, органи державної виконавчої служби, система державної реєстрації, нотаріат, Координаційний центр з надання правової допомоги, а також судово-експертні установи, а центральне місце у системі займає саме Міністерство юстиції України, яке і забезпечує формування та реалізацію державної правової політики, а також координацію діяльності підпорядкованих органів та здійснення контролю у визначених сферах.

Територіальні органи юстиції забезпечують реалізацію повноважень Міністерства на регіональному рівні та наближення правових послуг до населення [39].

Органи юстиції займають особливе місце в системі публічного управління, так як вони поєднують в собі такі функції як: управлінські, правозастосовні та сервісні. Органи юстиції покликані забезпечувати взаємодію держави й суспільства у правовій сфері, а також сприяють реалізації конституційних прав громадян та підтримують стабільність правової системи держави. Як зазначає Тюрін С. Є., ефективність функціонування органів юстиції значною мірою залежить від рівня координації та взаємодії між усіма елементами системи юстиції [52]. Доцільно підкреслити, що вся система органів юстиції України є багаторівневою структурою, яка покликана забезпечувати реалізацію державної правової політики та виконувати важливу роль у системі публічного управління.

Міністерство юстиції України є центральним органом виконавчої влади, а його діяльність чітко спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України, тоді як його правовий статус визначається Конституцією України, Законом України «Про Міністерство юстиції України» та іншими нормативно-правовими актами. Міністерство юстиції забезпечує формування та реалізацію державної правової політики, організовує роботу у сфері державної реєстрації, нотаріату, виконання судових рішень, правової допомоги та правової експертизи нормативно-правових актів. Міністерство юстиції не лише виконує технічні функції, а й виступає гарантом правової справедливості, так як його діяльність спрямована на те, щоб кожен громадянин мав реальний доступ до правосуддя, відчував захищеність своїх прав і довіру до державних інституцій.

Важливим також є підкреслення того, що Міністерство юстиції України займає особливе місце в системі публічного управління, оскільки поєднує нормотворчі, координаційні, контрольні та сервісні функції [24], [37]. На сьогоднішній день значно зростає його роль у цифровізації правових процесів, інформаційно-аналітичному забезпеченні та адаптації національного законодавства до європейських стандартів (таб.2.1).

Таблиця 2.1

Основні повноваження Міністерства юстиції України
(розроблено автором на основі [4, 3, 11, 2, 5, 24])

Напрям діяльності	Зміст повноважень
Формування державної правової політики	Розробка проєктів нормативно-правових актів та правова експертиза законодавства
Державна реєстрація	Організація реєстрації юридичних осіб, ФОП та речових прав на нерухоме майно
Організація виконання судових рішень	Координація діяльності органів державної виконавчої служби
Забезпечення доступу до правової допомоги	Координація системи безоплатної правової допомоги
Нотаріальна діяльність	Нормативне та організаційне забезпечення нотаріату
Інформаційно-аналітична діяльність	Аналіз правової інформації та забезпечення цифровізації системи юстиції
Захист прав людини	Реалізація державної політики у сфері охорони прав і свобод громадян

Міністерство юстиції України виступає в ролі ключового центрального органом виконавчої влади у сфері формування та реалізації державної правової політики, а його діяльність охоплює широкий спектр повноважень, починаючи від нормотворчої та контрольної діяльності і закінчуючи наданням адміністративних і правових послуг населенню. Узагальнення основних напрямів діяльності Міністерства юстиції України говорить нам про його провідну роль у забезпеченні законності, розвитку правової системи держави та захисту прав і свобод людини. Сучасні умови розвитку публічного управління потребують подальшого вдосконалення діяльності Міністерства, зокрема в наступних напрямках: цифровізація, підвищення ефективності управлінських процесів, а також адаптації до європейських стандартів.

Територіальні органи юстиції займають досить вагоме місце в загальній системі органів юстиції України, так як саме вони забезпечують реалізацію державної правової політики на регіональному рівні, а їх діяльність спрямована на практичне виконання завдань Міністерства юстиції України, надання адміністративних і правових послуг населенню, а також забезпечення доступності правових механізмів у різних регіонах держави. Територіальні органи юстиції в нинішніх умовах відіграють досить суттєву та важливу роль у

взаємодії між державою та громадянами, так як забезпечують оперативне вирішення питань у сфері державної реєстрації, нотаріату, виконання судових рішень та забезпечують надання безоплатної правової допомоги, тож ефективність їх функціонування значною мірою залежить від належної організаційної структури та координації діяльності з центральними органами влади [39], [51].

До структури територіальних органів юстиції належать (рис. 2.1):

Рис. 2.1 Структура територіальних органів юстиції
(розроблено автором на основі [39, 33, 46])

- Міжрегіональні управління Міністерства юстиції України
- Відділи державної виконавчої служби
- Відділи державної реєстрації актів цивільного стану (РАЦС)
- Підрозділи державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців
- Структурні підрозділи з питань нотаріату
- Центри та бюро безоплатної правової допомоги
- Інші територіальні підрозділи, що забезпечують реалізацію окремих напрямів державної правової політики

Територіальні органи юстиції можна розглядати як правові центри довіри на місцях, які роблять державну правову політику реальною та доступною для кожного громадянина, тож вони не лише виконують завдання Міністерства юстиції України, а й формують відчуття присутності держави у щоденному житті людей, забезпечуючи можливість швидко й ефективно вирішувати правові питання. Структура територіальних органів юстиції охоплює різні спеціалізовані підрозділи, діяльність яких спрямована на підтримання законності, організацію державної реєстрації, нотаріату, виконання судових рішень та надання безоплатної правової допомоги, а це говорить про те, що громадяни отримують

не абстрактні гарантії, а конкретні послуги й механізми захисту своїх прав безпосередньо у своєму регіоні.

Ефективне функціонування територіальних органів юстиції має подвійний ефект: з одного боку, воно підвищує якість державного управління, з іншого – зміцнює довіру громадян до державних інституцій. Саме через діяльність такиї органів формується відчуття правової стабільності та справедливості, що є основою демократичного суспільства, тому можна стверджувати, що територіальні органи юстиції – це не лише адміністративна ланка системи публічного управління, а й інституційний гарант доступності правових сервісів, який забезпечує реальне втілення принципів верховенства права у повсякденному житті громадян.

Органи державної виконавчої служби можна розглядати як практичний інструмент утвердження справедливості, адже саме вони забезпечують реальне виконання рішень судів та інших уповноважених органів, тож їхня діяльність і є ключовою для реалізації принципу обов'язковості судових рішень, що, у свою чергу, гарантує дієвість правової системи та захист прав і свобод людини. Правові засади функціонування цих органів закріплені у законодавстві України, зокрема у Законі «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [6], а також у нормативно-правових актах Міністерства юстиції, що створює чітку нормативну основу, яка визначає їхню компетенцію, процедури та механізми діяльності.

Державна виконавча служба виконує не лише правозастосовну функцію, а й контрольну та правоохоронну, що робить її важливим сегментом однієї системи забезпечення законності, таким чином вона виступає своєрідним «завершальним етапом» правосуддя, коли ухвалене судове рішення переходить із площини юридичної норми у площину реального життя. Органи державної виконавчої служби є не просто адміністративною ланкою системи юстиції, а гарантом дієвості правової держави, який забезпечує, щоб кожне судове рішення мало реальну силу, а права громадян були не лише задекларовані, а й захищені на практиці [11].

До основних повноважень органів державної виконавчої служби належать (рис. 2.2):

Рис. 2.2 Основні повноваження органів державної виконавчої служби (розроблено автором на основі [11, 6])

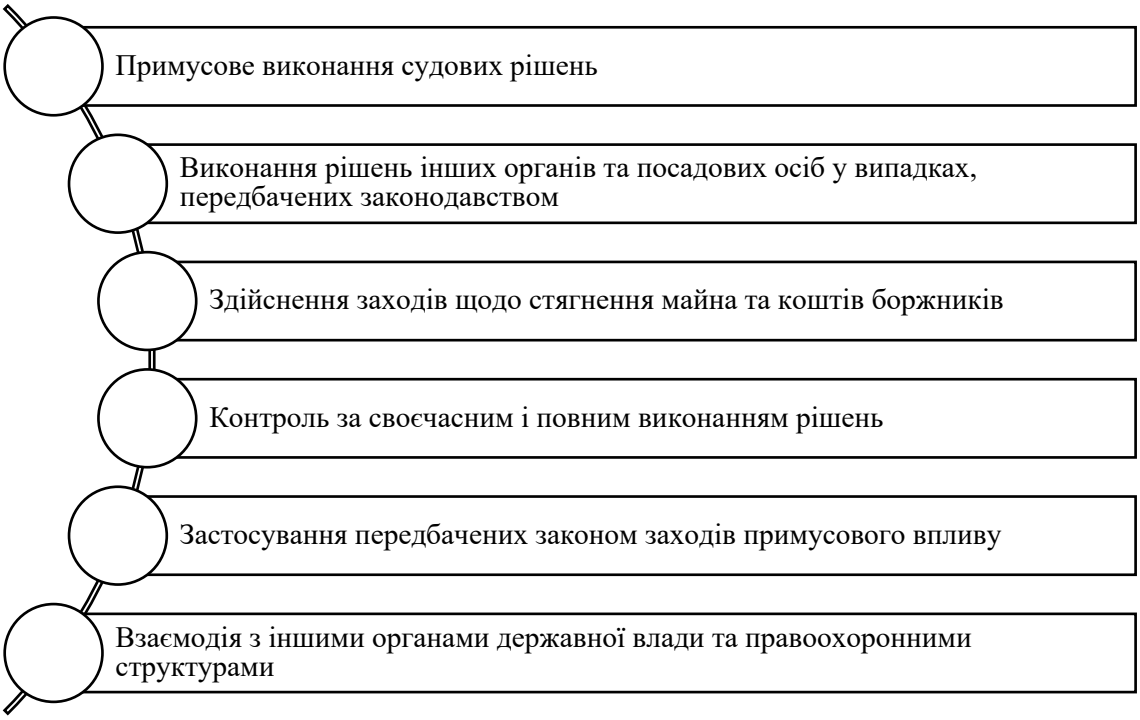

Діяльність органів державної виконавчої служби в нинішніх умовах і справді набуває особливого значення, адже саме від їхньої ефективності залежить не лише виконання конкретних судових рішень, а й рівень довіри громадян до судової системи та держави загалом. Примусове виконання рішень є завершальним етапом правосуддя, так як воно перетворює ухвалене судом рішення з юридичної норми на реальний факт у житті людини чи організації. Якщо цей етап працює належним чином, то громадяни відчувають, що держава здатна захистити їхні права, а судові рішення мають реальну силу, але на противагу цьому низька ефективність виконавчої служби породжує правовий нігілізм, недовіру до інституцій та відчуття несправедливості. Органи державної виконавчої служби виконують не лише технічну функцію, а й суспільну місію, тому що вони забезпечують дієвість правової системи, зміцнюють авторитет судової влади та формують у громадян переконання, що держава справді стоїть

на сторожі їхніх прав і свобод, тож це робить їхню діяльність одним із ключових чинників розвитку правової держави та утвердження принципу верховенства права.

Система державної реєстрації в Україні виступає не лише як технічнй механізм фіксації юридично значущих фактів, а й також є важливим інструментом забезпечення правової визначеності та стабільності суспільних відносин. Система державної реєстрації покликана створювати умови, за яких права фізичних та юридичних осіб набувають офіційного визнання і захисту, а цивільний оборот стає більш прозорим та передбачуваним. До складу державної ситеми входять органи та підрозділи, що здійснюють реєстрацію актів цивільного стану, речових прав на нерухоме майно, юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань, тож вона охоплює ключові сфери життя громадян і бізнесу – від народження та шлюбу до створення підприємств і захисту майнових прав. Правове регулювання такого виду діяльності ґрунтується на Законі України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» [3] та інших нормативно-правових актах, що визначають порядок, процедури та гарантії реєстраційних дій, що в свою чергу забезпечує єдність практики, прозорість процесів та відповідність європейським стандартам. На сьогоднішній день державна реєстрація виконує як адміністративну, так і соціальну функцію, так як вона гарантує громадянам і бізнесу впевненість у захищеності їхніх прав, сприяє розвитку підприємництва, а також формує довіру до державних інституцій та зміцнює правову державу.

До основних повноважень системи державної реєстрації відносяться наступні:

– проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців;

– реєстрація речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень;

– ведення державних реєстрів;

– державна реєстрація актів цивільного стану;

– надання доступу до інформації з державних реєстрів;

– захист та збереження реєстраційних даних.

Так як сьогодні Україна знаходиться в складних умовах воєнного стану, система державної реєстрації справді набуває особливого значення, адже вона гарантує безперервність реалізації майнових та цивільних прав громадян навіть у кризових ситуаціях [20], а це свідчить про те , що попри виклики, пов’язані з безпекою та функціонуванням державних інституцій, громадяни зберігають можливість офіційно підтверджувати свої права, що є фундаментом правової стабільності. Доцільно звернути увагу на необхідності подальшої цифровізації реєстраційних процесів та підвищення рівня захисту інформації в державних реєстрах [34], так як це не лише спрощує доступ до послуг, а й мінімізує ризики втрати чи викривлення даних, що особливо актуально в час кіберзагроз та воєнних ризиків. Система державної реєстрації виконує подвійну місію: з одного боку, вона забезпечує законність і правову визначеність, а з іншого – зміцнює довіру громадян до держави, демонструючи її здатність захищати права навіть у надзвичайних умовах, що робить її важливим аспектом не лише правової, а й соціальної стабільності, сприяючи ефективному функціонуванню державного управління та утвердженню принципу верховенства права.

Координаційний центр з надання правової допомоги у системі Міністерства юстиції України можна розглядати як інституцію соціальної підтримки та правового захисту, яка робить право ближчим і зрозумілішим для кожного громадянина, тоді як його діяльність має не лише адміністративний, а й гуманістичний вимір: він забезпечує реалізацію конституційного права на безоплатну правову допомогу, створюючи умови для доступності правосуддя навіть для найбільш вразливих груп населення. Основним завданням Центру є організація та координація роботи всієї системи безоплатної правової допомоги. Через мережу регіональних і місцевих центрів громадяни отримують можливість звернутися за консультаціями, складанням процесуальних документів чи представництвом у суді, що і формує відчуття реальної підтримки з боку держави, коли людина стикається з правовими труднощами.

До ключових повноважень Центру належать:

- координація діяльності регіональних центрів;

- організація надання первинної та вторинної правової допомоги;

- забезпечення доступу до правових послуг;

- проведення інформаційно-просвітницької роботи у сфері прав людини;

- взаємодія з органами влади, місцевого самоврядування та громадськими організаціями;

- контроль якості надання правової допомоги.

Координаційний центр виконує важливу соціально-правову функцію, адже його діяльність спрямована на утвердження принципу доступності правосуддя та зміцнення гарантій захисту прав і свобод людини [56]. Координаційний центр з надання правової допомоги займає ключове місце у системі органів юстиції України, адже він не лише координує роботу правової допомоги, а й формує довіру громадян до держави, забезпечуючи практичну реалізацію їхніх прав.

Судово-експертні установи Міністерства юстиції України можна розглядати як інституційний фундамент доказової бази правосуддя, адже саме вони забезпечують об’єктивність та наукову обґрунтованість судових рішень, а їхня діяльність виходить за межі суто технічних процедур: це комплексна робота, спрямована на встановлення істини у справі та гарантування законності судового процесу. Судово-експертні установи виступають незалежними арбітрами фактів, допомагаючи судам і правоохоронним органам отримати достовірні висновки, так як вони формують науково обґрунтовану доказову базу, що підвищує якість правосуддя та рівень довіри громадян до судової системи.

Основними повноваженнями судово-експертних установ є:

– проведення судових експертиз у кримінальних, цивільних, адміністративних та господарських справах;

– надання експертних висновків судам та правоохоронним органам;

– проведення науково-дослідної діяльності у сфері судової експертизи;

– методичне забезпечення експертної діяльності;

– підготовка та підвищення кваліфікації судових експертів.

Розвиток судово-експертної діяльності пов’язаний із впровадженням цифрових технологій, удосконаленням методів експертних досліджень та адаптацією до європейських стандартів. Судово-експертні установи є важливою складовою системи органів юстиції України, забезпечуючи об’єктивність судового розгляду, належний рівень доказової бази та ефективність здійснення правосуддя.

Сьогодні система органів юстиції України характеризується активними трансформаційними процесами, зумовленими реформуванням публічного управління, цифровізацією державних послуг та функціонуванням держави в умовах воєнного стану, тож у зв’язку з цим, органи юстиції змушені адаптувати свою діяльність до нових суспільних викликів, при цьому забезпечуючи безперервність надання правових послуг, захист прав громадян та стабільність функціонування правової системи.

Важливими напрямами сучасного реформування системи органів юстиції України є оптимізація їхньої структури, що дозволяє уникати дублювання функцій та забезпечує більш ефективний розподіл повноважень, удосконалення механізмів управління з акцентом на прозорість і підзвітність, а також активне впровадження електронних сервісів, які роблять правові послуги доступними для громадян незалежно від місця їхнього проживання (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Сучасні проблеми реалізації повноважень органів юстиції України (розроблено автором на основі [51, 22, 42, 25, 20])

Проблема	Характеристика
Реформування системи органів юстиції	Необхідність оптимізації структури територіальних органів та вдосконалення механізмів управління
Недосконалість правового статусу окремих органів	Наявність дублювання функцій та потреба у чіткому розмежуванні повноважень
Цифровізація системи юстиції	Впровадження електронних сервісів та модернізація державних реєстрів
Інформаційна безпека	Захист державних реєстрів та персональних даних в умовах кіберзагроз
Діяльність в умовах воєнного стану	Обмеження доступу до реєстрів та необхідність відновлення правових сервісів
Відновлення функцій держави на деокупованих територіях	Організація роботи органів юстиції та надання послуг населенню після деокупації

Сучасні проблеми реалізації повноважень органів юстиції України мають комплексний характер і поєднують внутрішні та зовнішні чинники, так як вони зумовлені необхідністю глибокого реформування самої системи юстиції, оптимізації її структури та модернізації управлінських процесів. Але необхідно підкреслити той факт, що значний вплив мають зовнішні виклики, серед яких такі як: цифрова трансформація державних послуг та функціонування правової системи в умовах воєнного стану. Такі обставини вимагають вдосконалення нормативно-правового забезпечення, підвищення ефективності роботи органів юстиції та створення більш гнучких механізмів реагування на кризові ситуації. Узагальнення сучасних проблем свідчить про те, що подальше реформування системи юстиції має відбуватися відповідно до європейських стандартів, із акцентом на посилення інформаційної безпеки та забезпечення стабільного функціонування правових механізмів навіть у надзвичайних умовах.

Таким чином, юстиція України перебуває на етапі трансформації, коли від її здатності адаптуватися до нових викликів залежить не лише ефективність державного управління, а й рівень довіри громадян до правової системи та держави загалом.

2.2. Особливості функціонування та сучасні напрями реформування органів юстиції України в умовах євроінтеграції

Функціонування органів юстиції в Україні здійснюється як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях, що забезпечує цілісність реалізації державної правової політики. Центральне місце в цій системі займає Міністерство юстиції України, яке і формує основні напрями діяльності у сфері юстиції, координує роботу підпорядкованих органів та забезпечує нормативно-правове регулювання відповідних процесів, тож саме на центральному рівні приймаються ключові управлінські рішення, здійснюється розробка законодавчих ініціатив, організовується контроль за діяльністю територіальних

підрозділів та впроваджуються державні програми у сфері правового забезпечення.

Практична реалізація більшості повноважень органів юстиції відбувається на регіональному рівні. Територіальні органи юстиції забезпечують надання адміністративних і правових послуг громадянам, здійснюють державну реєстрацію, організовують виконання судових рішень, координують діяльність у сфері нотаріату та безоплатної правової допомоги. Загалом, діяльність регіональних органів юстиції має особливе значення, оскільки саме через регіональні структури забезпечується безпосередня взаємодія держави з населенням. Слід зазначити, що ефективність функціонування територіальних органів юстиції значною мірою залежить від рівня координації з центральними органами влади, належного кадрового забезпечення та сучасних механізмів управління. У період змін системи публічного управління особливого все більш важливим стає питання підвищення доступності правових послуг та спрощення адміністративних процедур для громадян. Поєднання діяльності центральних і територіальних органів юстиції забезпечує комплексне функціонування системи юстиції України та створює необхідні умови для реалізації державної правової політики на всіх рівнях управління.

Органи юстиції України здійснюють свою діяльність у тісній взаємодії з іншими органами державної влади та органами місцевого самоврядування, так як така взаємодія є необхідною умовою ефективної реалізації державної правової політики, забезпечення законності, захисту прав громадян та належного функціонування системи публічного управління. Міністерство юстиції України та його територіальні органи співпрацюють із Кабінетом Міністрів України, судами, правоохоронними органами, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування у процесі підготовки нормативно-правових актів, реалізації державних програм, забезпечення державної реєстрації, виконання судових рішень та надання адміністративних послуг населенню. Значної уваги заслуговує така взаємодія, так як вона має бути в умовах воєнного стану, коли необхідним є

оперативне відновлення правових механізмів та забезпечення доступу громадян до правових сервісів. Нижче розглянемо схематично цю взаємодію (рис. 2.3).

Рис. 2.3 Взаємодія органів юстиції з органами державної влади та місцевого самоврядування (розроблено автором на основі [52, 39, 38, 26])

Взаємодія між органами юстиції, органами державної влади та місцевого самоврядування має комплексний характер і забезпечує узгоджене функціонування системи публічного управління. Координація діяльності між різними суб'єктами влади сприяє ефективному виконанню функцій органів юстиції, підвищенню доступності правових послуг та забезпеченню реалізації прав і свобод громадян.

Забезпечення доступності правових послуг для населення сьогодні є одним із ключових завдань органів юстиції України, адже саме воно визначає рівень довіри громадян до держави та її інституцій. В цьому контексті йдеться не лише про формальне виконання функцій, а й про створення умов, за яких кожна

людина, незалежно від місця проживання чи соціального становища, може отримати необхідну правову допомогу, адміністративні послуги та захист своїх прав. У такому процесі досить важливу роль відіграють територіальні органи юстиції, центри надання адміністративних послуг, органи державної реєстрації та система безоплатної правової допомоги, так як саме через їхню діяльність громадяни мають можливість звернутися з питань державної реєстрації, нотаріату, виконання судових рішень чи реєстрації актів цивільного стану, а також отримати консультаційну й правозахисну підтримку. Особливого важливим постає і питання щодо функціонування системи безоплатної правової допомоги, яка гарантує реалізацію конституційного права на правовий захист. Діяльність Координаційного центру з надання правової допомоги сприяє не лише доступності правових механізмів, а й підвищенню рівня правової обізнаності населення [56].

На сьогоднішній день досить доцільним є напрям розвитку, пов'язаний з цифровізацією діяльності органів юстиції. Впровадження електронних сервісів та онлайн-доступу до державних реєстрів дозволяє значно спростити адміністративні процедури, скоротити час отримання послуг і зробити взаємодію громадян із державними органами більш ефективною та прозорою. Забезпечення доступності правових послуг виступає не лише технічним завданням, а й стратегічною місією органів юстиції України, яка сприяє утвердженню принципів верховенства права, відкритості державного управління та реальному захисту прав і свобод людини.

Розвиток системи органів юстиції України супроводжується постійними змінами, які є спрямованими на підвищення ефективності їх діяльності та адаптацію до нових суспільних викликів. Необхідність реформування цієї сфери пов’язана як із процесами модернізації державного управління, так і з потребою забезпечення більш якісного надання правових послуг населенню. Особливого значення ці процеси набули саме в умовах євроінтеграції та воєнного стану, коли система юстиції повинна оперативно реагувати на зміни, забезпечуючи стабільне функціонування правових механізмів.

Одним із ключових напрямів реформування є оптимізація структури органів юстиції і вона передбачає наступне: вдосконалення системи управління, скорочення дублювання функцій між окремими підрозділами та підвищення ефективності координації діяльності між центральними і територіальними органами. Також досить важливими напрямами реформ є і модернізація системи державної реєстрації, удосконалення діяльності органів державної виконавчої служби та розвиток системи безоплатної правової допомоги (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні напрями реформування системи органів юстиції України (розроблено автором на основі [22, 35])

Напрям реформування	Основний зміст	Очікуваний результат
Оптимізація структури органів юстиції	Удосконалення системи управління та перерозподіл повноважень	Підвищення ефективності діяльності органів юстиції
Реформування системи державної реєстрації	Розвиток електронних сервісів та спрощення реєстраційних процедур	Покращення доступності адміністративних послуг
Удосконалення діяльності виконавчої служби	Підвищення ефективності виконання судових рішень	Забезпечення реального захисту прав громадян
Розвиток системи безоплатної правової допомоги	Розширення доступу населення до правових послуг	Підвищення рівня правового захисту населення
Цифровізація діяльності органів юстиції	Впровадження сучасних інформаційних технологій	Спрощення взаємодії громадян із державою

Реформування системи органів юстиції України є необхідною умовою підвищення ефективності державного управління та забезпечення належного рівня правового захисту громадян. Основні напрями реформ спрямовані на такі напрями як: модернізація організаційної структури, розвиток цифрових технологій та підвищення доступності правових послуг. Узагальнення основних напрямів реформування свідчить про поступову адаптацію системи органів юстиції України до сучасних європейських стандартів та потреб суспільства, що має важливе значення для подальшого розвитку правової держави.

Цифровізація діяльності органів юстиції України є одним із пріоритетних напрямів модернізації системи публічного управління. Використання сучасних інформаційних технологій покликане позитивно сприяти підвищенню

ефективності роботи органів юстиції, але поміж цим ще є задачі по спрощенню адміністративних процедур та забезпеченню більшої доступності правових послуг для населення. Важливим етапом цифрової трансформації стало впровадження електронних сервісів та цифрових платформ, які дозволяють громадянам отримувати необхідні послуги дистанційно. Сьогодні значна частина процедур у сфері державної реєстрації, нотаріату, виконавчого провадження та отримання інформації з державних реєстрів може здійснюватися в електронному форматі, що в свою чергу значно скорочує час обслуговування, що впливає на мінімізацію бюрократичні процедури та підвищує рівень відкритості діяльності органів юстиції.

Суттєву роль у цифровізації системи юстиції відіграє функціонування державних електронних реєстрів, які забезпечують облік та захист юридично значущої інформації. Розвиток електронних сервісів потребує постійного вдосконалення механізмів інформаційної безпеки, так як державні реєстри є важливими об’єктами захисту, особливо в час сучасних різноманітних кіберзагроз. Цифровізація органів юстиції сприяє підвищенню якості правових послуг та забезпечує адаптацію системи правосуддя до сучасних європейських стандартів [42], [35]. Особливої актуальності подібні процеси набули саме в реаліях воєнного стану, тоді коли дистанційний доступ до правових сервісів став важливим елементом забезпечення безперервності діяльності держави, тому впровадження електронних сервісів та цифрових платформ є перспективним напрямом розвитку органів юстиції України, що сприяє підвищенню ефективності державного управління, доступності правових послуг та захисту прав громадян.

Функціонування державних реєстрів є цінним в розрізі діяльності органів юстиції України, а також одним із ключових елементів сучасної системи публічного управління. Державні реєстри забезпечують накопичення, обробку, збереження та захист офіційної інформації, що має юридичне значення для громадян, юридичних осіб і держави. Сьогодні діяльність державних реєстрів тісно пов’язана саме із цифровізацією правових послуг та впровадженням

електронного урядування. Через електронні реєстри здійснюється державна реєстрація юридичних осіб, речових прав на нерухоме майно, актів цивільного стану та інших юридично значущих фактів, що загалом і сприяє спрощенню адміністративних процедур та підвищенню доступності послуг для населення. До основних державних реєстрів у системі органів юстиції належать (рис. 2.4):

Рис. 2.4 Основні державні реєстри у системі органів юстиції (розроблено автором на основі [3, 4, 6, 5])

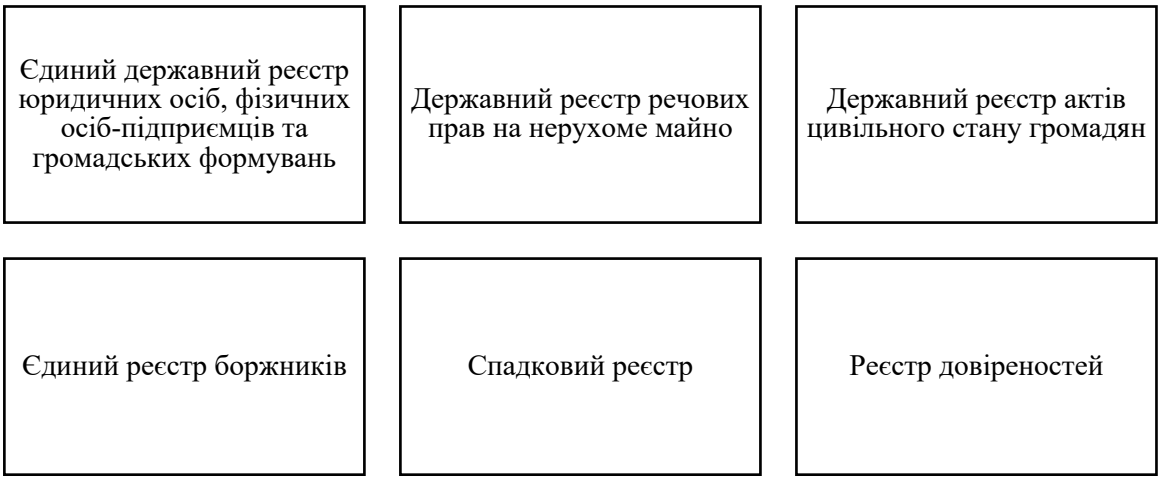

Функціонування державних реєстрів займає важливу роль у процесі забезпечення правової визначеності, захисту прав власності та ефективної взаємодії громадян із державою, але за умови цифрової трансформації особливо актуальними залишаються питання інформаційної безпеки та захисту персональних даних. Під час воєнного стану функціонування державних реєстрів набуло досить особливої важливості через необхідність забезпечення безперервності правових процедур та захисту інформаційних ресурсів держави [20]. Державні реєстри виступають в ролі досить важливого інструменту діяльності органів юстиції України, що забезпечує реалізацію прав громадян, стабільність правових відносин та ефективність функціонування системи публічного управління.

Інформаційна безпека у сфері юстиції сьогодні є не просто технічним аспектом, а й стратегічною умовою стабільності правової системи України. В умовах цифровізації діяльності органів юстиції значна частина юридично важливих даних, таких як персональні відомості громадян та інформація про право власності та судові рішення, зберігається й обробляється в електронному форматі, що робить питання їхнього захисту критично важливим для довіри суспільства до державних інституцій. Органи юстиції працюють із великими масивами даних, що потребують комплексного захисту від несанкціонованого доступу, втрати чи пошкодження. Тому ключовими напрямами інформаційної безпеки є технічний захист державних реєстрів, контроль доступу до інформаційних систем, резервне збереження даних та постійне оновлення програмного забезпечення. Особливої актуальності ці питання набули в період воєнного стану, коли зросла кількість кіберзагроз. У перші дні повномасштабного вторгнення було навіть тимчасово обмежено доступ до окремих державних реєстрів, щоб запобігти їх використанню ворогом. Такі заходи стали необхідними для збереження цілісності державних інформаційних ресурсів і захисту прав громадян. Ефективна система інформаційної безпеки є не лише технічним інструментом, а й фактором довіри громадян до електронних сервісів держави [24]. Розвиток цифрових платформ вимагає постійного вдосконалення механізмів кіберзахисту та адаптації до нових технологічних викликів. Інформаційна безпека у сфері юстиції виступає необхідною умовою ефективного функціонування державних реєстрів, захисту персональних даних та стабільної роботи органів юстиції України у процесі цифрової трансформації та воєнних викликів, так як вона виступає гарантією того, що правова система залишатиметься стійкою, прозорою та орієнтованою на захист прав людини навіть у кризових ситуаціях.

Євроінтеграційні процеси є одним із ключових напрямів розвитку системи органів юстиції України, тож сьогодні діяльність органів юстиції все більше орієнтується на європейські стандарти у сфері прав людини, верховенства права та ефективного державного управління, що і зумовлено прагненням України до

інтеграції в європейський правовий простір та необхідністю модернізації національної системи юстиції відповідно до вимог Європейського Союзу.

Недооціненим напрямом євроінтеграційних процесів є адаптація національного законодавства до стандартів ЄС. Органи юстиції беруть участь у підготовці та реалізації нормативно-правових змін, спрямованих на гармонізацію українського законодавства із європейськими нормами. Значна увага приділяється не тільки удосконаленню системи захисту прав людини та розвитку адміністративної юстиції, а й цифровізації правових послуг та забезпеченню прозорості діяльності державних органів (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Основні напрями євроінтеграційних процесів у діяльності органів юстиції України (розробленр автором на основі [3, 4, 1, 47, 38, 28, 35)

Напрям	Характеристика	Результат
Адаптація законодавства до стандартів ЄС	Гармонізація національного законодавства з європейськими нормами	Наближення правової системи України до стандартів ЄС
Реформування системи юстиції	Впровадження європейських підходів до діяльності органів юстиції	Підвищення ефективності державного управління
Використання європейського досвіду	Запозичення сучасних механізмів роботи органів юстиції	Удосконалення надання правових послуг
Цифровізація правових послуг	Розвиток електронних сервісів та державних реєстрів	Підвищення доступності та прозорості послуг
Міжнародне співробітництво	Участь у міжнародних програмах та правових ініціативах	Розширення професійної взаємодії та обміну досвідом

Не менш важливим є використання європейського досвіду функціонування органів юстиції, тому важливо зазначити те, що Україна поступово впроваджує сучасні підходи до організації діяльності органів державної реєстрації, виконавчої служби, системи безоплатної правової допомоги та електронного урядування. Також важливим твердженням виступає те, що міжнародне співробітництво у сфері юстиції сприяє обміну професійним досвідом, підвищенню кваліфікації працівників та реалізації спільних правових проєктів.

Євроінтеграційні процеси справді стали одним із ключових чинників модернізації системи органів юстиції України, так як вони не лише визначають

стратегічний напрям розвитку правової системи, а й формують нову якість державного управління, орієнтовану на прозорість, ефективність та відповідність європейським стандартам. Адаптація законодавства до норм ЄС, впровадження сучасних механізмів управління та розвиток міжнародного співробітництва створюють підґрунтя для підвищення інституційної спроможності органів юстиції, а це означає, що українська юстиція крок за кроком інтегрується у європейський правовий простір, при цьому набуваючи рис сучасної, цифрової та відкритої системи.

Подальший розвиток органів юстиції України нерозривно пов’язаний із цифровою трансформацією, реформуванням публічного управління та гармонізацією правових механізмів із європейськими практиками. Такий процес не лише зміцнює правову систему держави, а й підвищує рівень довіри громадян до інституцій, утверджуючи принцип верховенства права як основу демократичного розвитку.

Запровадження воєнного стану стало серйозним випробуванням для системи органів юстиції України, адже воно поставило перед ними завдання не лише зберегти стабільність правової системи, а й забезпечити її безперервне функціонування на період збройної агресії. Попри складні безпекові умови, органи юстиції продовжують виконувати свої ключові функції, а саме: гарантувати реалізацію прав громадян, забезпечувати доступ до правових послуг та захищати державні інформаційні ресурси, тож одним із головних пріоритетів стало збереження безперервності правових сервісів. Для безперервності правових сервісів було організовано роботу з урахуванням різноманітних можливих ризиків, а також запроваджено дистанційні механізми взаємодії та розширено використання електронних сервісів. Особливого значення набуло функціонування системи державної реєстрації, нотаріату, виконавчої служби та безоплатної правової допомоги, адже саме вони забезпечують базові правові потреби населення.

Доцільно зауважити, що важливим аспектом діяльності стало відновлення роботи органів юстиції на деокупованих територіях. Після звільнення окремих

населених пунктів здійснювалися заходи щодо поновлення державних реєстрів, надання адміністративних послуг, відновлення доступу громадян до документів та забезпечення роботи територіальних підрозділів. Саме органи юстиції відіграють ключову роль у відновленні функцій держави та правової стабільності на таких територіях [32].

Не менш важливим стало і питання інформаційної безпеки, так як у перші дні вторгнення доступ до окремих державних реєстрів був тимчасово обмежений, щоб запобігти витоку будь-яких даних та їх використанню ворогом. Надалі робота реєстрів відновлювалася з урахуванням посилених заходів кіберзахисту, що стало необхідною умовою збереження цілісності інформаційних ресурсів. Загалом, діяльність органів юстиції в умовах воєнного стану характеризується досить високим рівнем адаптивності, при цьому присутня здатність забезпечувати безперервність правових послуг та реалізовувати заходи із захисту прав громадян і державних інформаційних ресурсів, що свідчить саме про їхню стратегічну роль у підтриманні правової стабільності та функціонуванні держави навіть у кризових умовах.

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В УКРАЇНІ

3.1. Оптимізація нормативно-правового та організаційного забезпечення діяльності органів юстиції

Ефективність діяльності органів юстиції значною мірою залежить від раціональної організаційної структури та чіткого розподілу повноважень між окремими органами і підрозділами. У сучасних умовах розвитку публічного управління важливим завданням залишається не лише усунення дублювання функцій, а ще й спрощення управлінських процедур та підвищення якості надання правових послуг населенню. Протягом останніх років в Україні відбувалися зміни, які були спрямованими на оптимізацію системи органів юстиції, зокрема реформування територіальних органів з удосконалення механізмів координації між структурними підрозділами та впровадження сучасних підходів до управління. На противагу позитивним змінам окремі проблеми залишаються актуальними і серед них – недостатня узгодженість функцій окремих органів системи юстиції, складність процедур взаємодії між різними рівнями управління та надмірне навантаження на окремі структурні підрозділи.

Для підвищення ефективності діяльності органів юстиції доцільно реалізувати такі заходи:

– удосконалити організаційну структуру Міністерства юстиції України та його територіальних органів;

– забезпечити чітке розмежування повноважень між центральними та регіональними підрозділами;

– мінімізувати дублювання функцій між органами та установами системи юстиції;

– посилити координацію діяльності між органами юстиції та іншими суб’єктами публічного управління;

– розширити використання цифрових технологій для автоматизації управлінських процесів.

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню оперативності прийняття управлінських рішень, покращенню якості правових послуг та більш ефективному використанню кадрових і фінансових ресурсів. Оптимізація структури органів юстиції відповідатиме сучасним європейським підходам до організації державного управління та сприятиме подальшій модернізації системи юстиції України.

Однією з ключових умов ефективного функціонування органів юстиції є наявність висококваліфікованих кадрів, які здатні якісно виконувати покладені на них завдання та оперативно реагувати на сучасні виклики. У зв’язку з розвитком цифрових технологій, реформуванням системи публічного управління та євроінтеграційними процесами зростають вимоги до професійної компетентності працівників органів юстиції, тому сьогодні особливої уваги потребують саме такі питання, як (рис. 3.1):

Рис. 3.1 Заходи для удосконалення кадрового забезпечення (розроблено автором)

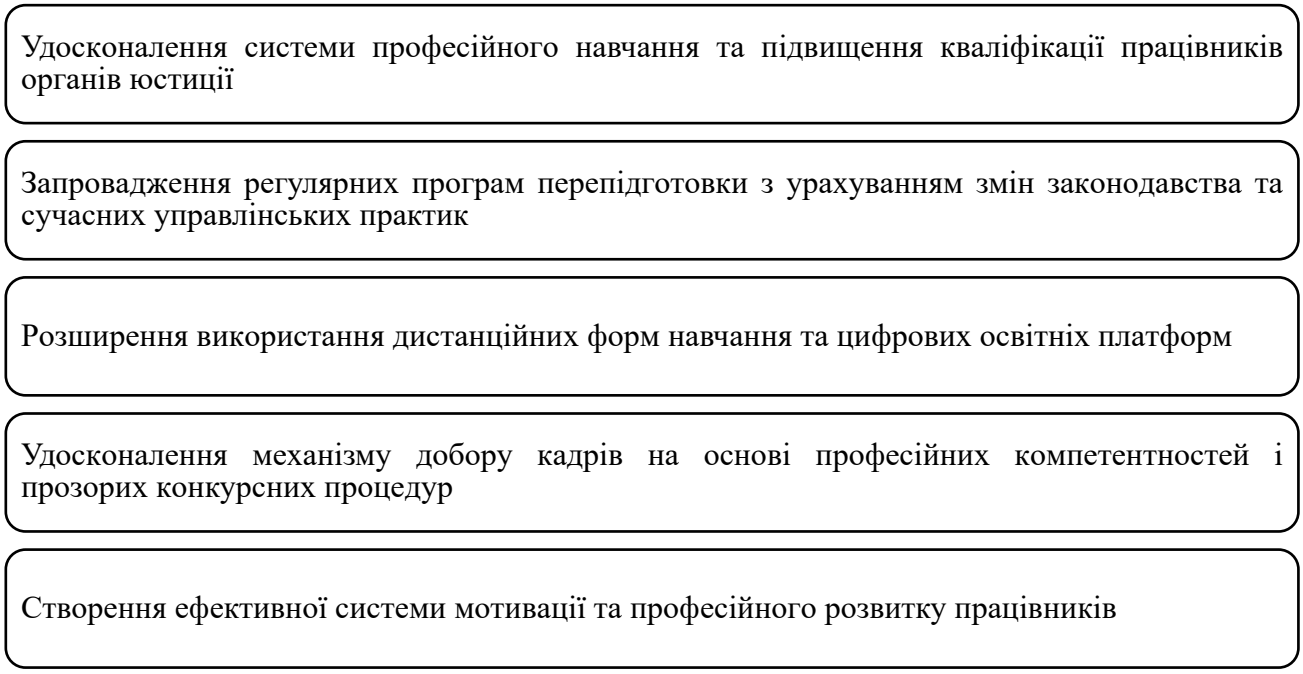

Важливого значення набуває також вивчення європейського досвіду професійної підготовки працівників органів юстиції та впровадження сучасних стандартів управління персоналом, так як це сприятиме формуванню професійного кадрового потенціалу, здатного забезпечити належний рівень реалізації державної правової політики. Загалом, удосконалення кадрового забезпечення та професійної підготовки працівників є необхідною передумовою підвищення ефективності діяльності органів юстиції для покращення якості надання правових послуг та подальшого розвитку системи публічного управління в Україні. Нижче розглянемо заходи щодо удосконалення кадрового забезпечення органів юстиції України (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Заходи для удосконалення кадрового забезпечення органів юстиції України (розроблено автором)

Захід	Механізм реалізації	Необхідні ресурси	Очікуваний результат
Удосконалення системи професійного навчання	Розробка щорічних програм підвищення кваліфікації, проведення тематичних тренінгів і семінарів	Фінансування навчання, залучення викладачів та експертів	Підвищення професійної компетентності працівників
Запровадження програм перепідготовки	Організація курсів з актуальних змін законодавства, цифрових технологій та управлінських практик	Навчальні матеріали, співпраця із закладами вищої освіти	Оперативна адаптація персоналу до нових вимог
Розвиток дистанційного навчання	Створення онлайн-курсів, вебінарів та електронних навчальних платформ	Програмне забезпечення, доступ до цифрових ресурсів	Зниження витрат на навчання та розширення доступу до нього
Удосконалення добору кадрів	Впровадження компетентнісного підходу під час конкурсного відбору, використання тестування та співбесід	Нормативне забезпечення, сучасні методики оцінювання	Підвищення якості кадрового складу
Створення системи мотивації	Запровадження матеріального і нематеріального стимулювання, можливостей кар'єрного розвитку	Фінансові ресурси, внутрішні програми розвитку персоналу	Зниження плинності кадрів та підвищення продуктивності праці

Реалізація запропонованих заходів потребує комплексного підходу, який буде включати: організаційне, фінансове, нормативно-правове та інформаційне забезпечення. Особливу увагу доцільно приділити цифровізації процесів навчання персоналу, розвитку компетентнісного підходу до добору кадрів та створенню ефективної системи мотивації, що сприятиме формуванню професійного кадрового потенціалу органів юстиції та підвищенню ефективності їх діяльності в умовах сучасних викликів і євроінтеграційних процесів.

Ефективне функціонування органів юстиції значною мірою залежить від рівня їх взаємодії з іншими органами державної влади, тож в умовах реформування системи публічного управління та цифрової трансформації держави доцільно працювати над налагодженням дієвих механізмів міжвідомчої координації. На практиці діяльність органів юстиції пов’язана з виконанням завдань, які потребують постійного обміну інформацією та спільного прийняття рішень і недостатня координація між окремими суб’єктами може призводити до дублювання функцій, затримки в наданні послуг та зниження ефективності управлінських процесів. Для вдосконалення міжвідомчої взаємодії доцільно реалізувати такі заходи (рис.3.2):

Рис. 3.2 Розвиток міжвідомчої взаємодії та координації діяльності органів юстиції (розроблено автором)

Важливим результатом реалізації зазначених заходів стане підвищення оперативності обміну інформацією і при цьому ще й буде скорочення часу на прийняття управлінських рішень та покращення якості надання правових послуг громадянам. Ефективна координація сприятиме більш раціональному використанню ресурсів та підвищенню рівня довіри населення до органів державної влади.

Ефективність діяльності органів юстиції значною мірою залежить від якості нормативно-правового забезпечення їх функціонування і виникає необхідність постійного вдосконалення законодавства, яке регулює діяльність органів юстиції. Особливо актуальним є питання систематизації нормативно-правових актів, а також приведення національного законодавства у відповідність до сучасних європейських стандартів у сфері захисту прав людини та організації публічного управління. Для вдосконалення законодавчого регулювання діяльності органів юстиції доцільно реалізувати такі заходи (табл. 3.2):

Таблиця 3.2

Удосконалення законодавчого регулювання діяльності органів юстиції (розроблено автором)

Проблема	Запропонований захід	Очікуваний результат
Фрагментарність нормативно-правової бази	Проведення систематизації та оновлення законодавства у сфері юстиції	Підвищення узгодженості правового регулювання
Наявність прогалин та колізій у законодавстві	Підготовка комплексних змін до профільних законів	Усунення правової невизначеності
Недостатнє правове регулювання цифрових сервісів	Розроблення нормативної бази для функціонування електронних послуг та реєстрів	Підвищення ефективності цифровізації
Необхідність адаптації до стандартів ЄС	Гармонізація законодавства із європейськими нормами	Прискорення євроінтеграційних процесів
Виклики воєнного стану	Удосконалення правового регулювання діяльності органів юстиції в кризових умовах	Підвищення стійкості системи юстиції

Для реалізації зазначених заходів необхідно провести комплексний аналіз чинного законодавства, залучивши науковців і практиків до підготовки законодавчих змін, забезпечити належне експертне супроводження

законопроєктів та активізувати міжнародне співробітництво у сфері правотворчої діяльності.

У контексті набуття Україною статусу кандидата на вступ до ЄС особливого значення набуває адаптація нормативно-правової бази до європейських вимог у сфері захисту прав людини, функціонування державних інституцій, цифрового врядування та надання правових послуг (табл.3.3).

Таблиця 3.3

Пріоритетні напрями гармонізації законодавства України із стандартами Європейського Союзу у сфері юстиції (розроблено автором)

Напрям гармонізації	Необхідні заходи	Очікуваний результат
Захист прав людини	Приведення національного законодавства у відповідність до практики Європейського суду з прав людини	Посилення гарантій захисту прав і свобод людини
Безоплатна правнича допомога	Розширення доступу до правничої допомоги для соціально вразливих категорій населення	Підвищення доступності правосуддя
Цифровізація сфери юстиції	Запровадження європейських стандартів електронного врядування та електронної ідентифікації	Спрощення отримання правових послуг
Державна реєстрація	Уніфікація процедур ведення реєстрів та захисту персональних даних відповідно до європейських вимог	Підвищення прозорості та безпеки реєстраційних процедур
Виконання судових рішень	Удосконалення виконавчого провадження відповідно до рекомендацій Ради Європи	Підвищення ефективності виконання судових рішень
Антикорупційна політика	Посилення механізмів контролю та прозорості в діяльності органів юстиції	Зниження корупційних ризиків та зміцнення довіри громадян

Важливим елементом реалізації зазначених заходів має стати створення постійної системи моніторингу відповідності українського законодавства праву Європейського Союзу. Доцільним є також розширення співпраці з європейськими інституціями, залучення міжнародних експертів та використання успішного досвіду держав-членів ЄС у сфері організації діяльності органів юстиції. Загалом, гармонізація національного законодавства із стандартами Європейського Союзу є не окремим напрямом реформування, а комплексним процесом модернізації всієї системи юстиції України. Реалізація запропонованих

заходів дозволить не лише виконати євроінтеграційні зобов'язання України, а й підвищити ефективність функціонування органів юстиції, рівень правової захищеності громадян та якість державних послуг, а це у довгостроковій перспективі буде сприяти формуванню сучасної системи юстиції, що відповідатиме принципам верховенства права та європейським стандартам державного управління.

Використання електронних сервісів та державних реєстрів дозволяє спростити процедури надання правових послуг, підвищити їх доступність та скоротити адміністративні витрати, тож швидкий розвиток цифрових технологій потребує постійного вдосконалення нормативно-правової бази. Основними напрямами удосконалення правового регулювання є (рис. 3.3):

Рис. 3.3 Удосконалення правового регулювання цифрових сервісів та державних реєстрів (розроблено автором)

Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню ефективності роботи органів юстиції, покращенню якості правових послуг та зміцненню довіри громадян до електронних державних сервісів. Удосконалення правового регулювання цифрових сервісів та державних реєстрів є необхідною умовою подальшої цифрової трансформації системи юстиції України. Пріоритетними завданнями залишаються наступні: забезпечення інформаційної безпеки, захист

персональних даних та створення єдиного цифрового простору для надання правових послуг відповідно до європейських стандартів.

Таким чином, удосконалення організаційного забезпечення діяльності органів юстиції має бути спрямоване саме на оптимізацію їх структури, але важливо також здійснювати підвищення професійного рівня працівників та розвиток міжвідомчої взаємодії. Реалізація запропонованих заходів сприятиме більш чіткому розподілу повноважень, підвищенню ефективності управлінських процесів і якості надання правових послуг, що у результаті забезпечить більш результативне функціонування системи органів юстиції та її відповідність сучасним потребам суспільства і держави.

3.2. Перспективи модернізації та підвищення ефективності діяльності органів юстиції

Цифрова трансформація відіграє важливу роль в модернізації системи юстиції України, так як впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню ефективності роботи органів юстиції, а також і спрощенню адміністративних процедур. Особливого значення цифровізація набула в умовах воєнного стану, коли забезпечення безперервності роботи державних органів стало одним із пріоритетних завдань. На сьогодні в системі юстиції активно використовуються державні електронні реєстри, онлайн-сервіси у сфері державної реєстрації, електронний документообіг та цифрові інструменти надання безоплатної правової допомоги, але при цьому всьому подальший розвиток цифрових технологій потребує комплексного підходу до модернізації всієї системи управління у сфері юстиції. Основними напрямами цифрової трансформації системи юстиції є:

– розширення переліку електронних правових послуг для громадян та бізнесу;

– удосконалення функціонування державних реєстрів та їх взаємної інтеграції;

– розвиток електронного документообігу в органах юстиції;

– впровадження сучасних технологій захисту інформації та кібербезпеки;

– автоматизація внутрішніх управлінських процесів;

– використання технологій штучного інтелекту для обробки інформації та аналітичної роботи.

Наступним кроком доцільно запропонувати заходи щодо цифрової трансформації системи юстиції України (табл.3.4).

Таблиця 3.4

Заходи щодо цифрової трансформації системи юстиції України (розроблено автором)

Напрям	Заходи	Відповідальні суб'єкти	Очікуваний результат
Розвиток електронних послуг	Розширення онлайн-сервісів у сфері юстиції	Міністерство юстиції України	Підвищення доступності послуг
Інтеграція реєстрів	Створення єдиного цифрового середовища обміну даними	Міністерство юстиції України, Міністерство цифрової трансформації України	Скорочення часу на обробку інформації
Електронний документообіг	Повна відмова від паперових процедур у внутрішній роботі	Органи юстиції всіх рівнів	Підвищення оперативності управління
Кібербезпека	Посилення захисту інформаційних систем та реєстрів	Міністерство юстиції України, Держспецзв'язку	Захист державних інформаційних ресурсів
Автоматизація процесів	Використання цифрових інструментів для управління та контролю	Органи юстиції	Оптимізація використання ресурсів

Цифрова трансформація системи юстиції є необхідною умовою її подальшого розвитку та підвищення ефективності діяльності. Впровадження сучасних цифрових технологій дозволить спростити взаємодію громадян з органами юстиції, підвищити швидкість надання послуг, забезпечити належний рівень інформаційної безпеки та створити умови для формування сучасної, відкритої та ефективної системи юстиції відповідно до європейських стандартів.

Ще одним пріоритетним напрямком модернізації органів юстиції є розвиток електронних правових послуг та забезпечення належного рівня

інформаційної безпеки. Використання цифрових технологій дозволяє громадянам і юридичним особам отримувати необхідні послуги дистанційно, що сприяє підвищенню доступності, оперативності та прозорості діяльності органів юстиції. Протягом останніх років значно розширилися можливості електронної взаємодії громадян із державою через електронні реєстри, онлайн-сервіси та цифрові платформи, але зростання обсягів електронних даних та кіберзагроз вимагає постійного вдосконалення механізмів захисту інформації та персональних даних, тож для подальшого розвитку електронних правових послуг та інформаційної безпеки доцільно реалізувати такі заходи (табл.3.5):

Таблиця 3.5

Розвиток електронних правових послуг та інформаційної безпеки (розроблено автором)

Напрям	Запропоновані заходи	Очікуваний результат
Розвиток електронних послуг	Розширення переліку послуг, доступних в онлайн-режимі	Підвищення доступності правових послуг
Удосконалення державних реєстрів	Інтеграція реєстрів та автоматизація обміну даними	Скорочення строків надання послуг
Захист персональних даних	Посилення контролю за обробкою та зберіганням інформації	Зменшення ризиків витоку даних
Кібербезпека	Впровадження сучасних засобів захисту інформаційних систем	Підвищення стійкості до кіберзагроз
Цифрова грамотність персоналу	Проведення навчань з кібербезпеки та роботи з цифровими сервісами	Підвищення ефективності використання цифрових технологій

Сьогодні особливо важливим є забезпечення безперебійної роботи державних реєстрів та електронних сервісів навіть в умовах воєнного стану, тому розвиток електронних правових послуг має супроводжуватися впровадженням комплексної системи захисту інформаційних ресурсів та постійним удосконаленням механізмів кібербезпеки. Розвиток електронних правових послуг та інформаційної безпеки є необхідною умовою підвищення ефективності функціонування органів юстиції України. Реалізація запропонованих нами заходів буде сприяти розширенню доступу громадян до правових послуг, підвищенню якості державного сервісу та забезпеченню надійного захисту

державних інформаційних ресурсів. У результаті передбачається створення більш сучасної, безпечної та орієнтованої на потреби громадян систему юстиції.

Сучасний етап розвитку України характеризується одночасним впливом двох важливих процесів: євроінтеграції та післявоєнного відновлення держави. За таких умов органи юстиції виконують важливу роль у забезпеченні верховенства права та захисті прав громадян, тому особливої актуальності набуває пошук шляхів підвищення ефективності їх діяльності. У процесі післявоєнного відновлення органи юстиції повинні забезпечити відновлення доступу населення до правових послуг (табл.3.6).

Таблиця 3.6

Основні напрями підвищення ефективності діяльності органів юстиції (розроблено автором)

Напрям	Основні заходи	Очікуваний результат
Європейська інтеграція	Адаптація законодавства до стандартів ЄС та впровадження європейських практик управління	Підвищення відповідності системи юстиції європейським вимогам
Відновлення діяльності на постраждалих територіях	Розширення мережі правових сервісів та відновлення роботи реєстрів	Забезпечення доступності правових послуг для населення
Цифрова модернізація	Розвиток електронних сервісів та автоматизація процесів	Підвищення оперативності та якості роботи органів юстиції
Розвиток кадрового потенціалу	Підвищення кваліфікації працівників та впровадження сучасних методів управління персоналом	Формування професійного кадрового складу
Посилення міжвідомчої взаємодії	Розвиток координації між органами державної влади та місцевого самоврядування	Підвищення ефективності реалізації державної правової політики
Забезпечення інформаційної безпеки	Удосконалення систем захисту державних реєстрів та інформаційних ресурсів	Зменшення ризиків кіберзагроз та втрати даних

Підвищення ефективності діяльності органів юстиції потребує комплексного підходу, який поєднуватиме організаційні, правові, кадрові та технологічні заходи. Особливу увагу необхідно приділяти саме впровадженню європейських стандартів діяльності, цифровій трансформації та відновленню функціонування правових інститутів на територіях, що постраждали внаслідок збройної агресії. В умовах євроінтеграції та післявоєнного відновлення

підвищення ефективності діяльності органів юстиції має ґрунтуватися на комплексній модернізації системи управління та гармонізації законодавства із європейськими стандартами. Реалізація запропонованих нами напрямів дозволить підвищити якість правових послуг, забезпечивши належний рівень захисту прав громадян.

Євроінтеграційні процеси та післявоєнне відновлення України вимагають від органів юстиції не лише виконання традиційних функцій, а й активної участі у відбудові державних інституцій, захисті прав громадян та впровадженні сучасних стандартів публічного управління. У зв'язку з цим особливого значення набуває реалізація комплексу практичних заходів, спрямованих на підвищення ефективності їх діяльності і, насамперед необхідно продовжити адаптацію національного законодавства до права Європейського Союзу. Для цього доцільно здійснювати системний перегляд нормативно-правових актів, проводити їх правову експертизу на відповідність європейським стандартам та забезпечувати участь фахівців Міністерства юстиції у підготовці законопроєктів, пов'язаних із виконанням зобов'язань України перед ЄС.

Окремої уваги потребує відновлення діяльності органів юстиції на територіях, що постраждали внаслідок бойових дій. З цією метою необхідно забезпечити відновлення роботи державних реєстрів, центрів надання правничої допомоги, органів державної реєстрації актів цивільного стану та виконавчої служби, а для громадян, які проживають у віддалених або постраждалих громадах, доцільно розширити практику виїзного обслуговування та використання мобільних офісів правової допомоги.

Що ж до цифрової модернізації системи юстиції, то практична реалізація цього завдання передбачає розширення кількості адміністративних та правових послуг, доступних в електронній формі, інтеграцію державних реєстрів, удосконалення електронного документообігу та впровадження сучасних аналітичних систем для обробки інформації. Зазначені вище заходи дозволять скоротити строки надання послуг, зменшити адміністративне навантаження на працівників та підвищити рівень прозорості діяльності органів юстиції.

Для розвитку кадрового потенціалу необхідно впроваджувати постійні програми підвищення кваліфікації, проводити навчання з питань європейського права, цифрових технологій та кібербезпеки, а також удосконалювати систему професійного розвитку державних службовців. В умовах євроінтеграційних процесів, цифрової трансформації та післявоєнного відновлення держави особливого значення набуває модернізація системи органів юстиції України. Реалізація зазначених нами заходів дозволить сформувати сучасну, ефективну та стійку систему юстиції, здатну забезпечувати потреби держави та суспільства в умовах сучасних викликів (рис.3.4)

Рис. 3.4 Модернізація та підвищення ефективності діяльності органів юстиції (розроблено автором)

Модернізація органів юстиції має відбуватися всебічно, охоплюючи організаційні, правові, кадрові та цифрові аспекти їхньої роботи. Важливим є вдосконалення законодавчої бази, розвиток електронних сервісів, підвищення професійної компетентності працівників та впровадження європейських стандартів у сфері правосуддя. Реалізація таких кроків дозволить сформувати сучасну й ефективну систему юстиції, яка забезпечуватиме належний захист прав громадян, якісне надання правових послуг та сприятиме успішній інтеграції України до європейського правового простору.

У підсумку доцільно зазначити, що перспективи модернізації органів юстиції України безпосередньо пов’язані з удосконаленням організаційно-правових механізмів їх діяльності, розвитком цифрових технологій та підвищенням професійного рівня працівників. Комплексне впровадження сучасних управлінських підходів, розширення електронних правових сервісів і вдосконалення системи державних реєстрів сприятимуть підвищенню ефективності роботи органів юстиції, скороченню адміністративних процедур та покращенню якості надання послуг громадянам і юридичним особам.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Органи юстиції займають важливе місце в системі публічного управління України, забезпечуючи реалізацію державної правової політики, дотримання законності та захист прав і свобод громадян. Органи юстиції виступають ключовим елементом правового забезпечення діяльності держави, поєднуючи нормотворчі, управлінські та правозастосовні функції. Завдяки своїй багатофункціональності та взаємодії з іншими органами влади, органи юстиції сприяють стабільності правової системи та утвердженню принципу верховенства права в Україні.

2. Організаційно-правові основи діяльності органів юстиції в Україні формують комплексну систему нормативного та інституційного забезпечення їх функціонування, вони визначають структуру органів юстиції, їх компетенцію,

порядок взаємодії між центральними та територіальними рівнями, а також механізми реалізації державної правової політики. Сучасний стан організаційно-правового регулювання характеризується посиленням ролі Міністерства юстиції України, розвитком спеціалізованих інституцій та впровадженням нових управлінських підходів, спрямованих на підвищення ефективності правозастосування та забезпечення доступу громадян до правових послуг.

3. Принципи та функції органів юстиції в Україні становлять теоретичну та практичну основу їх діяльності в системі публічного управління. Принципи визначають базові засади функціонування органів юстиції, забезпечуючи законність, прозорість та орієнтацію на захист прав людини, тоді як функції відображають основні напрями їх практичної реалізації, а у сукупності вони забезпечують ефективність діяльності органів юстиції, їх адаптацію до сучасних суспільних викликів та підвищення ролі у забезпеченні верховенства права в Україні.

4. Система органів юстиції України є багаторівневою структурою, що забезпечує реалізацію державної правової політики, захист прав і свобод людини та функціонування правової системи держави. До складу системи органів

юстиції входять як центральні, так і спеціалізовані органи та установи, діяльність яких спрямована на надання правових послуг, виконання судових рішень, державну реєстрацію та правове забезпечення діяльності держави. Аналіз повноважень органів юстиції свідчить про їх важливу роль у системі публічного управління та необхідність подальшого вдосконалення їх діяльності відповідно до сучасних викликів, європейських стандартів і потреб суспільства.

5. Функціонування органів юстиції України на сьогоднішній день характеризується поєднанням процесів реформування, цифровізації та адаптації до європейських стандартів. Важливими напрямами розвитку залишаються такі напрями як: удосконалення системи надання правових послуг, впровадження електронних сервісів, надання інформаційної безпеки та підвищення ефективності взаємодії між центральними і територіальними органами юстиції. Діяльність органів юстиції в умовах воєнного стану підтвердила їх важливу роль у забезпеченні стабільності правової системи держави, захисті прав громадян та відновленні функцій державного управління на деокупованих територіях.

6.Удосконалення організаційного забезпечення органів юстиції є необхідною умовою підвищення ефективності їх діяльності і важливе значення мають такі напрямки як: оптимізація організаційної структури, розвиток кадрового потенціалу та посилення координації між суб’єктами публічного управління. Запропоновані нами заходи дозволять підвищити якість виконання покладених на органи юстиції завдань і при цьому забезпечити більш оперативне надання правових послуг та зміцнити інституційну спроможність системи юстиції України.

7. Важливою умовою подальшого розвитку системи юстиції є її адаптація до європейських стандартів та потреб післявоєнного відновлення України. Удосконалення законодавства, зміцнення інформаційної безпеки, розвиток міжвідомчої взаємодії та впровадження інноваційних технологій дозволять підвищити інституційну спроможність органів юстиції та забезпечити більш ефективну реалізацію державної правової політики. У результаті запропонованих нами заходів буде сформовано сучасну систему юстиції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. (дата звернення: 23.05.2026).

2. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02 черв. 2011 р. № 3460-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 51. Ст. 577. (дата звернення: 20.05.2026).

3. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 755-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 31–32. Ст. 263. (дата звернення: 26.05.2026).

4. Про Міністерство юстиції України : Закон України від 02 лип. 2010 р. № 2289-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 46. Ст. 555. (дата звернення: 27.05.2026).

5. Про нотаріат : Закон України від 02 верес. 1993 р. № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. Ст. 383. (дата звернення: 24.05.2026).

6. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів : Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1403-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/1403-19 (дата звернення: 26.05.2026).

7. Про проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 05 листоп. 2008 р. № 976. *Офіційний вісник України*. 2008. № 86. Ст. 2895. (дата звернення: 21.05.2026).

8. Агапова О. В. Адміністративно-правовий підхід до визначення правової природи сфери юстиції. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73). С. 179–184. URL: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.2.52 (дата звернення: 10. 05.2026).

9. Агапова О. В. До питання визначення системи суб'єктів спеціальної компетенції публічної адміністрації у сфері позасудової юстиції. *Правова позиція*. 2023. № 4. С. 104–110.

10. Агапова О. В. Принципи діяльності у сфері юстиції України. *Вісник Академії митної служби України*. 2024. № 2 (43). С. 69–72. URL: https://doi.org/10.32782/2521-6473.2024-2.14 (дата звернення: 16.05.2026).

11. Банах В. Правове регулювання діяльності органів державної виконавчої служби. *Актуальні проблеми правознавства*. 2025. № 2. С. 6–11.

12. Бояринцева М. Принципи адміністративного судочинства в Україні. *Jurnalul juridic national: teorie şi practică*. 2019. № 38 (4). С. 57–60.

13. Будніков А. Ю. Конституційні основи реалізації правоохоронної функції адміністративного суду в Україні. *Київський часопис права*. 2026, №. С. 186-191. URL: https://doi.org/10.32782/klj/2026.1.25 (дата звернення: 06.05.2026).

14. Веселов М. Ю. Принципи адміністративно-правового забезпечення функціонування та розвитку ювенальної юстиції. *Проблеми законності*. 2019. Вип. 147. С. 187–196. URL: https://doi.org/10.21564/2414-990x.147.178179 (дата звернення: 02.05.2026).

15. Голодник Ю. А. Питання принципів адміністративно-правового забезпечення діяльності правоохоронних органів України. *Становлення та розвиток правової держави: проблеми теорії та практики : матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 21 груд. 2023 р.)*. Львів, 2023. С. 98–101.

16. Гусак А. Мета, принципи та завдання ювенальної юстиції. *Історико-правовий часопис*. 2013. № 2. С. 113-117.

17. Гусаров С. М. Організаційно-правові засади діяльності Державного бюро розслідувань у системі правоохоронних органів України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2 (97). С. 142–150. URL: https://doi.org/10.32631/v.2022.2.12 (дата звернення: 11.05.2026).

18. Гуцул В. О. Правотворча діяльність Міністерства юстиції України: окремі аспекти нормативно-правового регулювання. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 591–594. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-10/139 (дата звернення: 08.05.2026).

19. Едер П. Т. Правове регулювання діяльності органів військової юстиції в Україні за часів Центральної Ради. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право*. 2023. Т. 1. Вип. 80. С. 30–37. URL: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.4 (дата звернення: 10.05.2026).

20. Заяць Н. В. Особливості реалізації повноважень органів юстиції у сферах державної реєстрації речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців в умовах воєнного стану. *Правові засади організації та здійснення публічної влади :* збірник тез VIII Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої світлій пам'яті доктора юридичних наук, професора, академіка-засновника НАПрНУ, першого Голови Конституційного Суду України Леоніда Петровича Юзькова. 2025. С. 134-137.

21. Ківалов С. В. Принципи адміністративного судочинства України як основоположні засади формування адміністративної юстиції. *Актуальні проблеми держави і права*. 2005. Вип. 26. С. 5–18.

22. Козуліна С. Сучасні проблеми та основні шляхи вдосконалення правового статусу органів Міністерства юстиції України. *Теоретичні та прикладні питання державотворення*. 2014. Вип. 14. С. 65–77.

23. Красногор О. В. Адміністративно-правові методи охорони прав людини у діяльності Міністерства юстиції України: поняття та система. *Наукові записки. Серія: Право*. 2025. Вип. 19. С. 86–89. URL: https://doi.org/10.36550/2522-9230-2025-19-86-89 (дата звернення: 07.05.2026).

24. Красногор О. В. Інформаційно-аналітична діяльність Міністерства юстиції України – ключовий механізм інституційного зміцнення гарантій прав людини. *Правова позиція*. 2026. № 1 (50). С. 22–27. URL: https://doi.org/10.32782/2521-6473.2026-1.4 (дата звернення: 26.05.2026).

25. Красногор О. В. Міністерство юстиції України в системі державних інституцій охорони прав людини. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Т. 3, Вип. 90. С. 244–249. URL: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.3.35 (дата звернення: 02.05.2026).

26. Красногор О. В. Співвідношення функцій Міністерства юстиції України з іншими органами державної влади у сфері охорони прав людини. *Права людини в період збройних конфліктів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 31 жовт. 2025 р.)*. Одеса, 2025. С. 79.

27. Кудін С. В., Мацелик М. О., Григорчук М. В. Нормативне забезпечення діяльності органів юстиції УСРР у 20-х роках XX ст. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. № 3 (12). С. 44–56.

28. Кузь Т. В. Зарубіжний досвід організації діяльності органів юстиції регіонального рівня та можливість його використання в Україні. *П'ятдесят перші економіко-правові дискусії*. 2020. С. 59-62.

29. Куліш А. М., Кобзєва Т. А., Михайловська Є. В. *Судові, правоохоронні органи та органи юстиції України : навч. посіб.* Суми : СумДУ, 2021. 816 с.

30. Куненко І. С. Поняття, функції та предмет кримінальної юстиції: теоретичний аналіз. *Вісник ОНДІСЕ*. 2025. Вип. 17. С. 46–53.

31. Куненко І. С. Становлення та розвиток кримінальної юстиції в Україні: етапи та закономірності (1991–2025 рр.). *Український політико-правовий дискурс*. 2026. Вип. 21. URL: https://doi.org/10.5281/zenodo.19471719 (дата звернення: 29.04.2026).

32. Купріянова А. О. Забезпечення відновлення функцій держави на деокупованих територіях територіальних громад органами і підрозділами Міністерства юстиції України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 130-135. URL: https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/23 (дата звернення: 26.04.2026).

33. Лялюк О. Ю. Деякі питання взаємовідносин органів та посадових осіб місцевого самоврядування з органами внутрішніх справ, прокуратури, Служби безпеки, судовими органами та органами юстиції. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*, 2016, 31. С. 61-74.

34. Мартинюк О. А. Проблеми державної реєстрації речових прав на нерухоме майно. *Часопис Київського університету права*, 2014, № 3. С. 175-177.

35. Матуєлене С., Шевчук В., Балтрунене Ю. Штучний інтелект в діяльності органів правопорядку та юстиції: вітчизняний та європейський досвід. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2022. № 4 (29). С. 12–46. URL: https://doi.org/10.32353/khrife.3.2022.02 (дата звернення: 26.04.2026).

36. Мацак М. Д. Статус Міністерства юстиції України як суб'єкта формування політики у сфері безоплатної правничої допомоги. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. 2025. № 4. С. 42-48. URL: https://doi.org/10.32782/cuj-2025-4-6 (дата звернення: 24.04.2026).

37. Мерза О. І. Теоретичні підходи до розуміння сутності органів юстиції в сучасних умовах. *Ефективність державного управління*, 2018, Вип. 55. С. 58-64. URL: https://doi.org/10.33990/2070-4011.55.2018.146708 (дата звернення: 27.04.2026).

38. Мерза, О. І. Організаційно-правові засади державного управління у сфері юстиції України. *Ефективність державного управління*, 2019. Вип.61. С.137-146. URL: https://doi.org/10.33990/2070- (дата звернення: 20.04.2026)

39. Микульця І. І. Місце та особливості функціонування органів юстиції регіонального рівня у системі суб'єктів адміністративного права. *Право і безпека*. 2011. № 5. С. 78–82.

40. Мілевський А. Характеристика принципів адміністративних послуг, що надаються підрозділами Міністерства юстиції України. *Підприємництво, господарство і право*, 2019, 6. С. 173-177. URL: https://doi.org/10.32849/2663-5313/2019.6.31

41. Олефіренко С. В. Становлення органів юстиції в контексті українського державотворення. *Ефективність державного управління*, 2013, 34. С. 128-134.

42. Павлова Т. О. Діджиталізація як засіб модернізації держави та окремих органів кримінальної юстиції. *Дослідження механізму реалізації прав і свобод людини та громадянина в публічному і приватному праві : колективна монографія* / за заг. ред. О. В. Гаран, О. І. Миколенко. Одеса : Фенікс, 2023. Розд. 7. С. 223-258.

43. Пєтков С. В., Бортняк К. В., Добрянська Н. В. Контрольна та регулююча функції Міністерства юстиції України у сфері нормотворчої діяльності: правові основи та сучасні виклики. *Право і суспільство*, 2024. 2024. № 5. С. 443-448. URL: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.5.65

44. Пітель Г. Адміністрація державних судово-експертних установ міністерства юстиції України: сутність, недоліки та шляхи подолання. *Судова експертиза.* 2025. № 2. С. 72–79. URL: https://doi.org/10.32782/forensic.science.2025.2.11 (дата звернення: 20.04.2026).

45. Предместніков О. Г. Основні напрямки діяльності органів юстиції зарубіжних країн. *Форум права*, 2017, 1. С. 162-170.

46. Предместніков О. Г. Правові засади діяльності підрозділів головних територіальних управлінь юстиції з питань нотаріату, банкрутства, судової роботи та реєстрації правових актів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2017. № 1. С. 162–170.

47. Предместніков О., Гапотій В. Реформування інституту адміністративної юстиції: європейський досвід та українські реалії. *Актуальні проблеми правознавства*, 2025. № 2 (42). С. 194–205. URL: https://doi.org/10.35774/app2025.02.194 (дата звернення: 21.04.2026).

48. Романюк В. В. Становлення ювенальної юстиції в Україні. *Права людини в Україні: минуле, сьогодення, майбутнє,* 2021. С. 310-312.

49. Романюк І. С. Нормативно-правові основи експертної діяльності в Україні. *Право і Суспільство*, 2025, 2. С. 758-765. URL: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.2.102 (дата звернення: 28.04.2026).

50. Собко Г. М., Мох Т. П. Розвиток європейської та вітчизняної наукової доктрини та правозастосування щодо діяльності органів кримінальної юстиції. *Київський часопис права*, 2023 (4). С. 171-177. URL: https://doi.org/10.32782/klj/2022.4.26 (дата звернення: 27. 04. 2026).

51. Татаренко Г. В., Татаренко І. В. Деякі аспекти реформи територіальних органів Міністерства юстиції України. *Актуальні проблеми права: теорія і*

практика, 2020, 2 (40). С. 134-140. URL: https://doi.org/10.33216/2218-5461-2020-40-2-134-140 (дата звернення: 06.05.2026).

52. Тюрін С. Є. Поняття й ознаки взаємодії органів юстиції України. *Право і безпека*, 2013, 2. С. 100-105.

53. Хомутенко В. П., Хомутенко А. В. Інституційно-організаційне забезпечення судово-експертної діяльності в Україні. *Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління*, 2022, 4 (22). С. 59-79. URL: https://doi.org/10.32689/2617-9660-2022-4(22)-59-79

54. Шамара О. В. Відновлення військової прокуратури, як елементу системи органів Військової юстиції України. *Інформація і право*, 2024, 1 (48). С. 241-250. URL: https://doi.org/10.37750/2616-6798.2024.1(48).300832 (дата звернення: 29.04.2026).

55. Шамара О. В. Шляхи забезпечення ефективної підготовки та підвищення кваліфікації кадрів для системи органів Військової юстиції України. *Право і суспільство*, 2024, , №1, Т. 2. С. 242-249. URL: https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.1.2.36 (дата звернення: 30.04.2026).

56. Шовкун А. А. Організаційно-правові засади функціонування координаційного центру з надання правової допомоги. *Правові засади організації та здійснення публічної влади*, 2023. С. 577-579.

ДОДАТКИ

Додаток А

«Структура системи органів юстиції України»

Структура системи органів юстиції України

Додаток Б

«Нормативно-правова база діяльності органів юстиції України»

Нормативно-правовий акт	Сфера регулювання
Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР	Визначає конституційні засади функціонування державної влади, принцип верховенства права, гарантії прав і свобод людини та громадянина
Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17.03.2011 № 3166-VI	Встановлює правовий статус, порядок утворення та діяльності центральних органів виконавчої влади, зокрема Міністерства юстиції України
Положення про Міністерство юстиції України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228	Визначає завдання, функції, повноваження та організацію діяльності Міністерства юстиції України
Закон України «Про безоплатну правову допомогу» від 02.06.2011 № 3460-VI	Регулює порядок надання первинної та вторинної безоплатної правничої допомоги населенню
Закон України «Про нотаріат» від 02.09.1993 № 3425-XII	Визначає правові засади організації нотаріату, права та обов’язки нотаріусів
Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 № 755-IV	Регулює порядок проведення державної реєстрації суб’єктів господарювання та громадських формувань
Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» від 01.07.2004 № 1952-IV	Визначає правові засади державної реєстрації прав на нерухоме майно
Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» від 02.06.2016 № 1403-VIII	Регулює діяльність органів державної виконавчої служби та приватних виконавців
Закон України «Про виконавче провадження» від 02.06.2016 № 1404-VIII	Визначає порядок примусового виконання судових рішень та рішень інших органів
Закон України «Про державну реєстрацію актів цивільного стану» від 01.07.2010 № 2398-VI	Регулює діяльність органів державної реєстрації актів цивільного стану (РАЦС)
Закон України «Про судову експертизу» від 25.02.1994 № 4038-XII	Визначає правові основи організації та проведення судово-експертної діяльності
Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 № 2297-VI	Встановлює правові засади захисту персональних даних під час функціонування державних реєстрів та інформаційних систем
Постанова Кабінету Міністрів України «Про проведення громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» від 05.11.2008 № 976	Визначає механізми громадського контролю та взаємодії громадськості з органами виконавчої влади
Закон України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 № 2939-VI	Забезпечує відкритість діяльності органів юстиції та доступ громадян до публічної інформації

Додаток В

«Динаміка цифровізації послуг Міністерства юстиції»

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

ДИНАМІКА ЦИФРОВІЗАЦІЇ ПОСЛУГ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ

ДИНАМІКА ЦИФРОВІЗАЦІЇ

КІЛЬКІСТЬ ЕЛЕКТРОННИХ ПОСЛУГ

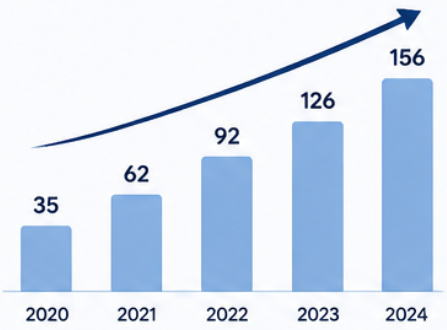

156
електронних сервісів

понад 8,3 млн
користувачів скористалися онлайн-послугами у 2024 році

понад 12,6 млн
заяв подано в електронній формі у 2024 році

економія часу та ресурсів для громадян і бізнесу, мінімум відвідувань установ

ПЕРЕЛІК ЕЛЕКТРОННИХ СЕРВІСІВ ТА ЇХ ХАРАКТЕРИСТИКА

1	**Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб–підприємців та громадських формувань (онлайн-виписка)**	Дозволяє отримати актуальну інформацію про юридичних осіб, ФОП та громадські формування у режимі онлайн у вигляді електронної виписки з реєстру.
2	**Онлайн-реєстрація бізнесу**	Можливість зареєструвати ФОП або юридичну особу онлайн без відвідування державного реєстратора. Сервіс охоплює усі етапи реєстрації та відкриття рахунку в банку.
3	**Державний реєстр речових прав на нерухоме майно (онлайн-витяг)**	Надає можливість отримати витяг про зареєстровані речові права на нерухоме майно в електронній формі у будь-який час.
4	**Єдиний реєстр боржників**	Дозволяє перевірити наявність боржника в реєстрі, отримати інформацію про виконавчі провадження та накладені обмеження.
5	**Електронний запис на прийом до органів юстиції**	Сервіс для попереднього запису на особистий прийом до територіальних органів Мін'юсту та державних підприємств.
6	**Онлайн-нотаріат**	Дозволяє вчиняти нотаріальні дії дистанційно, зокрема посвідчення довіреностей, заяв, згод тощо, з використанням кваліфікованого електронного підпису.
7	**Державна реєстрація актів цивільного стану (онлайн-заяви)**	Можливість подати заяву на державну реєстрацію народження, шлюбу, розірвання шлюбу, зміни імені та інших актів цивільного стану онлайн.
8	**Електронні довірчі послуги та апостиль онлайн**	Отримання апостиля на офіційні документи в електронній формі, а також замовлення цифрових довірчих послуг для підписання документів онлайн.

Цифровізація послуг Міністерства юстиції – це зручність, швидкість та прозорість для кожного громадянина та бізнесу.

ДОДАТОК Г

Наукові праці автора за темою випускної кваліфікаційної роботи

Міністерство освіти і науки України
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Ghent University (Бельгія)
«1 DECEMBRIE 1918» University of Alba Iulia (Румунія)
UNIVERSITY ISMA (Латвійська республіка)
VARNA FREE UNIVERSITY«CHERNORIZETS HRABAR» (Болгарія)
Академія праці, соціальних відносин та туризму
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
Національний технічний університет «Дніпропетровська політехніка»
Національний університет «Чернігівська політехніка»
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

Матеріали XIII Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

23 квітня 2026 року

Полтава – 2026

Скачко Яна Олександрівна,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 281 «Публічне управління та адміністрування»

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ЮСТИЦІЇ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Органи юстиції займають особливе місце в системі публічного управління України, забезпечуючи реалізацію державної правової політики, захист прав і свобод громадян, а також координацію діяльності у сфері правотворення та правозастосування. В умовах євроінтеграційних процесів та триваючої трансформації публічного управління питання організаційно-правового забезпечення діяльності органів юстиції набуває особливої актуальності.

Правову основу діяльності органів юстиції становлять Конституція України, Закон України «Про Міністерство юстиції України», укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України. Міністерство юстиції є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної правової політики [1, с. 45]. Функціональна структура відомства охоплює широкий спектр повноважень: від державної реєстрації нормативно-правових актів до організації примусового виконання судових рішень та функціонування пенітенціарної системи.

Аналіз організаційної структури органів юстиції засвідчує їхню багаторівневу побудову: центральний апарат Міністерства юстиції, територіальні органи (головні управління юстиції в областях, містах Києві та Севастополі), а також підвідомчі установи та організації. Така структура зумовлена необхідністю забезпечення ефективного управління правовою сферою на всіх рівнях — від національного до місцевого [2, с. 112].

Ключовим викликом для органів юстиції залишається адаптація їхньої діяльності до стандартів Європейського Союзу. Реформування системи безоплатної правової допомоги, запровадження електронних реєстрів, модернізація системи виконавчого провадження — ці напрями безпосередньо пов'язані з курсом України на євроінтеграцію. Водночас умови воєнного стану поставили перед органами юстиції нові завдання: забезпечення безперервності державних реєстраційних процесів, захист персональних даних та підтримка правопорядку в умовах збройного конфлікту.

Серед пріоритетних напрямів удосконалення організаційно-правових засад діяльності органів юстиції варто виокремити: подальшу децентралізацію повноважень та підвищення самостійності територіальних органів; цифровізацію адміністративних послуг і процесів

державної реєстрації; розвиток інституційної спроможності органів юстиції через кадрове зміцнення та підвищення професійного рівня службовців; посилення міжвідомчої координації у сфері правової політики.

Таким чином, органи юстиції є важливим елементом системи публічного управління, від ефективності функціонування яких залежить стан правопорядку та захист прав громадян. Подальше вдосконалення їхніх організаційно-правових засад є необхідною умовою успішної євроінтеграції та побудови правової держави в Україні.

Література:

1. Міністерство юстиції України: офіційний вебсайт. URL: https://minjust.gov.ua

2. Коліушко І. Б. Реформування системи органів виконавчої влади в Україні. Київ: Факт, 2007. 220 с.

Чичкань Євген Владиславович,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Право»

Поправка Артем Русланович,
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність «Право»

ПРАВО МИРНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРІВ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ

Сучасна архітектура глобальної безпеки опинилася в точці неповернення, коли збройна агресія Російської Федерації проти України та ескалація збройних конфліктів на Ближньому Сході викрили повну паралізованість наявних міжнародних інститутів. У світі, де «право сили» ігнорує статути та кордони, відродження дієвих механізмів мирного врегулювання перетворюється з теоретичної дискусії на стратегію фізичного виживання людства.

У сучасній доктрині міжнародного права методи мирного врегулювання спорів поділяються на дипломатичні, юридичні та інституційні, що базуються на фундаментальному обов'язку держав уникати застосування сили згідно зі Статутом ООН. До дипломатичних засобів належать переговори як базовий інструмент діалогу, добрі послуги, медіація (посередництво), а також діяльність слідчих та погоджувальних комісій. Юридичні методи охоплюють міжнародний арбітраж